

Дарагія суайчыннікі!

У самотную дату – 22 сакавіка – мы ўспамінаем жыхароў вёскі Хатынь, тысяч іншых нашых вёсак і гарадоў, па-зверску знішчаных фашыстамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Вайны, якая бесцэрымонна ўварвалася ў наш дом і забрала кожнага трэцяга беларуса.

80 гадоў таму веснавы сонечны дзень быў абпалены агнём бязлітаснай расправы нацысцкіх карнікаў над мірнымі людзьмі.

У кожным кутку Беларусі ёсць гісторыя сваёй Хатыні. Балюча ўсведамляць, колькі новых жыццяў так і не з’явілася на свет, колькі дзяцей не пасталела, колькі лёсаў абарвалася з-за вар’яцкіх ідэй, сляпой нянавісці і крывавай жорсткасці.

Праз гады горыч і гнеў не сціхаюць. Асабліва сёння, калі чума нацызму набыла палядоўнікаў сярод наёмнікаў, здраднікаў і злачынцаў і блізка падабралася да нашых граніц.

У беларусаў для іх быў і застаецца адзін адказ – дух усенароднага супраціўлення. Яго сімвал – няскораны чалавек, які, паўстаўшы жывым з агню, з цела мёртвага сына на руках скрозь час нясе вечны праклён фашызму.

Абв’язак тых, хто жыве цяпер, перад загінулымі – выкрыць вінаватых у масавым генацыдзе, беражліва захоўваць памяць аб тых страшных падзеях і не даць бядзе зноў разыграцца на нашай святой зямлі.

Светлая памяць усім загінулым! Вечная слава іх бесмяротнаму подзвігу ў імя міру для будучых пакаленняў!

**Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр Лукашэнка**

👉 СОЦЫУМ

**Хатынь.
Як аднаўлялі царкву
ў спаленай вёсцы**

стар. 5

👉 СТВАРАЕМ РАЗАМ!

**Каб моладзь не згубіць.
Шчырая размова
пра набалелае**

стар. 7

👉 МАКСИМА МАЛАДЫХ

**Як выгадаваць талент?
Формула поспеху:
ад Платона
да Дастаеўскага**

стар. 13

👉 З ВАНДРОўКІ

**Турыстычны патэнцыял
Бабруйскай крэпасці:
россып загадак і таямніц**

стар. 14

на карце Беларусі. Звярнуцца да прысутных, Прэзідэнт адзначыў:

— Памяць і абавязак прывялі нас сёння ў Хатынь. Роўна 80 гадоў таму тут спыніўся час: спыніўся гісторыя роду беларускіх сем'яў, якія мірна жылі на сваёй зямлі, абарваліся 149 жыццёў старажытных і дзяцей, у тым ліку якія не паспелі нарадзіцца. Гэта трагедыя, якія і тысячы такіх жа жакіўных злычынстваў, учыненых у галы Вялікай Айчыннай вайны, навечна выбіты ў камені і ў сэрцы беларускага народа.

Мемарыял у Хатыні быў адкрыты яшчэ ў 1969-м, а год таму Кіраўнік дзяржавы паставіў задачу адрастваральнага комплексу: "Неадкладна пачынайце будаваць музэй". У выніку была аб'яўлена будоўля, якая аб'яўляла сем'і і праўдзіны калектывы з усёй краіны. І шпьер у Хатыні адкрыты музэй. Аляксандр Лукашэнка наведаў яго, пасля пікнуў загіт у кнізе гана-

ровых гасцей: "Убачанае ў сенах музэя ўзрушвае. Боль і жак невінаватых людзей натхняюць рабыць усё, каб агонь вайны больш ніколі не аблапіў наш мірны дом. Шчыра ўдзячыні ўсім, хто ралізаваў такі ўнікальны і па-сапраўдному народны праект".

Аляксандр Лукашэнка заклікаў як мажа часцей прыходзіць сюды самім і прыводзіць дзяцей і ўнукаў. "Няхай даведанацца пра гераічную праўду і Айчыннай вайны, навечна выбіты ў камені і ў сэрцы беларускага народа.

Мемарыял у Хатыні быў адкрыты яшчэ ў 1969-м, а год таму Кіраўнік дзяржавы паставіў задачу адрастваральнага комплексу: "Неадкладна пачынайце будаваць музэй". У выніку была аб'яўлена будоўля, якая аб'яўляла сем'і і праўдзіны калектывы з усёй краіны. І шпьер у Хатыні адкрыты музэй. Аляксандр Лукашэнка наведаў яго, пасля пікнуў загіт у кнізе гана-

Дэлегацыя Міністэрства культуры

Навечна ў сэрцы народа

Страшная падзея 80-гадовай даўніны прыгадала Беларусь на гэтым тыдні — 22 сакавіка 1943-га фашысцкія карнікі спалілі Хатынь разам з яе жыхарамі. Знішчылі 149 чалавек, сярэд іх было 75 дзяцей.

У дзень памяці ахвар Хатынскай трагедыі па ўсёй краіне прайшлі мі-

тынгі-рэквіемы: Беларусі аплкавала жыхароў амаль 11 тысяч вёсак, пасёлкаў і хутароў, спаленых падчас Вялікай Айчыннай вайны.

— Мы аплкаваем усіх нівяніных ахвар нашызму, усіх герояў, якія не вярнуліся з той вайны. Гэта 50 мільёнаў жыхароў планеты. Большая частка — нашы савецкія людзі. Вечна ім памяць, — сказаў Прэзідэнт

Беларусі Аляксандр Лукашэнка на памятным мерапрыемстве, якое адбылося 22 сакавіка ў дзяржаўным мемарыяльным комплексе Хатынь. Гэты мемарыял — сімвал усіх спаленых беларускіх вёсак, святых нацыянальнай памяці, адно з найбольш шанаваных месцаў. І мійнг-рэквіем, што адбыўся тут, — даніна памяці жыхарам вёсак, якіх няма і больш не будзе

Адчуць трагедыю

заўважыць, што наведвальнікі інтуітыўна пераступаць праз шкло, якім ён накрыты. У гэты момант — праметыя быць ваінных ахвар ваінага дхалення. Зала "Спаленая вёска" прысвечаная трагедыі больш чым дзесяці тысяч паселішчаў Беларусі, якія былі знішчаныя разам з іх насельніцтвам. Яе інтэр'ер з дапамогай відэаэкрану і святлавых панэльў стварае ў гледача ўражанне, што ён знаходзіцца ўсёраўне падпаленага гумна. На адной са сцен тут змешчаны здымкі ашалелых вайна, а другая, што нагадвае адчуліную брану, "трабіць" плачальным друліным галасам, які складваецца ў карту знішчанага вёска.

Наступная прастора, "Вечнасць", аформленая ў мінімалістычным стылі, выразна кантрастуе сваім настроем з папярэдняй залай і заклікае да ўшанавання ахвар, прымушаючы задумвацца аб недапушчальнасці паўторнага жахаў вайны. Тут на сценках змешчаны назвы ўсіх населеных пунктаў: які спаленых даршты, так і адрожаных пасля вызвалення.

А зала "Памяць", якая змяккае экспазіцыю, з дапамогай фігур ушанавання памяці спаленых вёсак. Тут можна лабачыць экспанаты, што распадаюцца аб раскрыці гісторыі тэмы ў беларускай літаратуры і кінематографіе, а таксама аб гісторыі самага мемарыяла ў Хатыні іх трагедыяў ушанавання іншых месцаў памяці ў нашай краіне. Тут жа размешчаны і асабісты гучы ахвар нашызму, зноўназваны на тэрыторыі Лагойскага раёна падчас археалагічных даследаванняў ў 2021 годзе. Экспазіцыя пакідае надзвычайнае ўражанне, нездарма для яе наведвання ўсталяваныя нават ўрастае абмежаванне: гэта відэафіліч не для малолітых школьнікаў. Новы музэй можа па праве лічыць удалым дапаўненнем і спеасабітым прагомам да ўсяго знакамітага мемарыяла.

Рыгор Таболін. "Вогненная вёска"

Выстава "Хатынь. Да 80-годдзя трагедыі" адкрылася ў Нацыянальным мастацкім музэй. Яна ўключіла больш за 30 твораў, прысвечаных трагедыі мірнага насельніцтва ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Часовая экспазіцыя разгарнулася ў пераходнай галерэі галоўнага корпусу. Куратар Святлана Рэжукіна ацалела нават у такой камернай прасторы арганізаваць надзвычайна моцны па гучанні праект, які ў поўнай меры адлюстраввае пакуты і гераізм нашых продкаў.

Каштоўным дакументам эпохі выступае графічная серыя "На слядах вайны" Барыса Маліка. З 1942 па 1947 год мастак ствараў лакальныя і хуткія акараў, каб захаваш праўду суровых будніў для наступных пакаленняў. На аркушах можна ўбачыць выявы разбураных населішчаў, вобразы бежанцаў, узараныя палі бітваў.

Тэму нечалавечых выпрабаванняў працягвае славаўная серыя каліграфічных літаграфіяў "Памяці спаленых вёсак" Васіля Шаранговіча. Герой шыкла — старыя, дзеці і жанчыны, якія перанеслі на сваіх плечых цяжар жыцця на акупаванай

Памяць аб хатынскім полімі

тэрыторыі. Агульным сімвалам ўсіх аркушаў — зрубанае полмя. Гэта і агонь спаленых вёсак, і кроў нівяніна забітых людзей. Графічная серыя Анатоля Александровіча "Старая Рудзіца" прысвечаная трагедыі вёска і паў Дзяржынскама, што раздзіла лаёс Хатыні. Фашысты спалілі разам з аднавіскоўным дзідулю мастака. Такім чынам, у аснове прац ляжыць асабісты сямейны боль.

Моцнае ўражанне ствараюць работы прадстаўнікоў пасляваенных пакаленняў. Жывапісец Рыгор Таболін у дыптыку "Вогненная вёска" сутыкнуў утулінасць высокай хаты ў мірныя часы і трагізм страчанага падчас вайны дому.

Прадстаўлена таксама серыя Усевалода Швайбы "Хатынь", пра якую "К" расказвала ў мінулых нумарах.

Даняўня выставу архітэктурная графіка аўтараў мемарыяльнага комплексу "Хатынь" Леаніда Левіна, Юрыя Градава і Валіяціна Занковіча. Планшты з эскізам мемарыяльнага знака на месцы спаленых дамоў, планам з дахам хліва і Вяношам памяці. Гэтыя матэрыялы ўпершыню за 60 гадоў выстаўленыя па-за сценамі майстэрні.

Наведваць экспазіцыю можа на 24 красавіка.

Даніла ШЫЙКА

Новыя прызначэнні і рашэнні

Чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства адбылася 21 сакавіка. Дзякуючы сродкам відэасувязі ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры выканаўчых запалў савецу.

Дэлегацыя Міністэрства культуры на чале з міністрам Анатоляем Маркевічам таксама прыняла ўдзел у памятнай шчырамоніі. Супрацоўнікі ведамства і ўстановаў культуры ўшанавалі памяць ахвар і ўсклалі кветкі да помніка Няскоранаму чалавеку ў Вечнага агню.

Пасаджэнне на абмеркаванні перспектў археалагічнага комплексу на рэспубліканскай тэрыторыі ў вёсцы Гардзішча Мінскага раёна адбылося 20 сакавіка. Прынятыя рашэнні па арганізацыі археалагічных даследаванняў на чале з Інстытутам гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук, таксама да раскопак далучацца навушчэнны ўстанова вышэйшай адукацыі. Вылучэнне гэтага археалагічнага аб'екта дазволіць высветліць ступень яго значнасці і вызначыць напрамкі далейшага развіцця гэтай гістарычнай мясціны. Улічваючы ролю гардзішча ў беларускай гісторыі, ідэнтыфікацыя гэтага помніка будзе зменшана з трымаі на дзюмо, шпьер абвадзача зашчыражэнне праекта зон аховы гісторыка-культурнай каштоўнасці.

Пасаджэнне калегіі Міністэрства культуры адбылося 27 сакавіка на базе Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Якія Купалы. На ім будучы разглядзана пытанні правядзення рэспубліканскай акцыі "Культурная сталіца Беларусі" ў 2024 годзе. З асноўным дакладам выступіў начальнік ўпраўлення культуры і народнай творчасці Ірына Карповіч, таксама будучы прадстаўленны прэзэнтатыв гарадоў-партнёраў ідэнтыфікацыі культурнай сталіцы — Каменца Брэсцкай вобласці, Глыбокага Віцебскай вобласці, Мазыра Гомельскай вобласці, Свіслачы Гродзенскай вобласці і Бялынічаў Магілёўскай вобласці.

Першае пасаджэнне Савета па культуры пры Міністэрстве культуры адбудзецца на базе Нацыянальнай бібліятэкі 28 сакавіка. На ім будучы разглядзана пытанні рэалізацыі кадравай палітыкі і падрыхтоўкі спецыялістаў у сферы культуры. Акрамя членаў савета, удзельнічаць у пасаджэнні будучы кіраўнікі ўпраўленняў культуры абласцей выканаўчых камітэтаў і Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта, кіраўнікі арганізацый, падначаленых Міністэрству культуры, а таксама кіраўнікі структурных падраздзяленняў міністэрства. Сярэд запалўнаваных выступіў даклады начальніка аддзела кадравай работы і дзяржаўнага ўзнагароджвання Міністэрства культуры Волды Германовіч, начальніка аддзела ўстановаў адукацыі Міністэрства культуры Марыны Юркеніч, рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Наталі Карыўскай, начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага абласнога выканаўчага камітэта Алены Клімовіч і начальніка галоўнага ўпраўлення прафесійнай адукацыі Міністэрства адукацыі Сяргея Пішоўча.

Урокі абмену

Напярэдадні Міжнароднага дня лялечнікаў, які адзначаецца 21 сакавіка, Брэсцкі і Беларускі дзяржаўны тэатры лялек абмяніліся гастроліямі. Абодва калектывы прадставілі ў гасцяў па два спектаклі з паўторнымі паказамі.

— Гэта была наша ініцыятыва, — расказвала дырэктар Брэсцкага абласнога тэатра лялек Тамара Паўлюковіч. — І мы вельмі ўдзячыні, што мінскі гэтаў падтрымаў прапанова. Вызначаючы праграму, мы нават праводзілі ў сябе сацыяльнае апытанне, спеасабілівы экспрэс-гэст, каб даведанацца, што хоча паглядзець брэсцкая публіка. Так, мы вельмі праці прывезці "Пансіён Belvedere", бо гэты спектакль не можа не ўразаць. Хацелі нейкую казку для школьнікаў — і атрымалі выдатны спектакль "У краіне нівяніваных урокаў". Яго сюжэт знаёмы многім па колішняым вясешкаму мультыку, але яны не састарэў: вучні, дзараешца, усё гэтак жа лялююцца і не вельмі любяць рабыць дамашнія заданні.

З не меншай стараннасцю абралі тое, што павязем самі. На жаль, мы можама паказаць у сталічным тэатры лялек далёка не ўсе свае творчыя працы. Першакалжэ тэхнічны момант: наша сцена большая, чым у Беларускім дзяржаўным тэатры лялек. Таму довадзіцца шукаць кампраміс. У выніку спыніліся найперш на "Манерніцах" Малера, якіх шпэсць гадоў таму ставіў у нас Аляксей Ляліўскі. Але ж за гэты час у нас змяніліся акадэміі, у спектакль даліся дзве маладзенькі дзюўчынкі — Марта Жмійко і Тацыяна Сіхарт. І мы вельмі ўдзячыні

Сцена са спектакля "Манерніцы" Брэсцкага тэатра лялек

Аляксею Анатолювічу, што ён добра папрашаваў з імі. Безумоўна, гэта было вельмі важна! Бо абмяненныя гастролі — гэта яшчэ і абмен вопытам. Ну а ў якасці дзіцячага спектакля прывезлі адну з нядуных прэм'ер — "Пшчэўкуна" ў пастановцы Дзяніса Качука, не так даўно прызначанага галоўным рэжысёрам нашага тэатра. Усе азначаныя паказы — і ў Мінску, і ў Брэсце — былі аншлагавымі. Гэта не можа не радаваць. Палобны абмяненны гастролі мы практыкуем даўно. Летас гэтак жа мяняліся спектаклімі з Гродзенскім абласным тэатрам лялек, увосень плануем паехаць у Магілёў, каб магілёўскія лялечнікі прыходзілі да нас. Такая зваротная сувязь між тэатрамі неабходна! І для саміх калектываў, відома, і непаасрадна для гледачоў.

Надзея БУНЦОВІЧ

Раскруціць "Піруэт"

II Рэспубліканскі фестываль-конкурс харэаграфічнага мастацтва "Піруэт" падвёў вынікі. Чым парадвала мерапрыемства ўдзельнікам і якія высновы зрабілі арганізатары?

У мінулыя выхадныя на базе Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага гімназіі-каледжа сабраліся танцоры і ўжорэце ад пяці да вясмаццаці гадоў. Гэта калектывы з Мінска, Любані, Барысава, Бабурыска, Ганцавіч, Пінска, Зэльвы, Чашнінскага, а таксама Калінінграда. Юныя выканаўцы правалілі сябе ў такіх намінацыях, які народна-сінхронныя класічныя, сучасныя танцы. Летас "Піруэт" прэзэнтаваў яркія выступленні 30 удзельнікаў, а селета колькасць канкурсантаў павялічылася да 352. Па словах арганізатараў, заўвагі прымаў да апошняга моманту і алоубрылі кандыдатаў ўсіх аховяч.

— З упузненасцю можа сказаць, што наш фестываль набірае абароты, — распавядае дырэктар Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага гімназіі-каледжа Зорыя Дусенка. — У гэтым годзе ў спісе удзельнікаў былі заяўлены 53 дзіцячы харэаграфічныя калектывы дала-

ковай адукацыі дзясцей і моладзі, гімназіі і сярэдніх школ, а таксама каледжаў мастацтваў. Аляма матар беларускага саўтэ — харэаграфічны каледж будзе спрыяў развіццю малалых талентаў. У перыяд навушчальнага працэсу, асабіла напярэдадні ўступнай кампаніі, мы прадастаўляем максімум магчыма-масцей для праявы таленту кожнага удзельніка. Празвычайна, гэты танцоры, якія праходзяць праз падобны творчыя выпрабаванні, маюць перспектыву прафесійнага росту. Я ўпузненна, што фестываль выявіў яркіх выканаўцаў. А наш каледж і педагогі, якія валодаюць унікальным прафесійным вопытам, з залавальнем прымуць на выхаванне зольных навушчэнцаў.

Кожны нумар членаў журы ацэньваць канкурсантаў павялічылася да 352. Па словах арганізатараў, заўвагі прымаў да апошняга моманту і алоубрылі кандыдатаў ўсіх аховяч.

Галоўны балетмайстар Вялікага тэатра Беларусі Ігар Колб, які з'яўляецца выпускніком харэаграфічнага гімназіі-каледжа, разважае пра значнасць палобных мерапры-

— Сёння фестывалі і конкурсы спрыяюць выяўленню зольных моладзі, бо ў нас існуе мноства маленічкіх гарадоў і пасёлкаў, дзе падростаюць юныя таленты. Такія фестывалі, як "Піруэт", матывуюць педагогаў ў кароткі тэрмін падрыхтаваць дзіця і вынесці яго на сцену. Безумоўна, гэта выдатны шанс для абмену досведам, наладжвання міжрэгіянальных сувязяў, зносінаў між педагогамі.

На думку намесніка дырэктара па вучэбнай рабоце гімназіі-каледжа мастацтваў г. Бабурыска Алены Філіччак, шпьер не заўсёды ёсць магчымасць паўдзельнічаць у конкурсах і фестывалі, таму навушчэнны Бабурыска з энтузіязмам прынялі ўдзел у фестываль-конкурсе "Піруэт" і паказалі шпэсць нумароў.

У чараўніцтве балетных залаў мара пра танец ператвараецца ў прызыванне, а выкананне дасягавы высокай ступені дасканаласці і віртуознасці. Дзюўчючы такім фестываліям, прафесійным членам журы і гледачам дэманструюцца сабіяненны мастацкага вобраза, эмацыянальна-мастацкага выразнасці, спецыфічны імідж.

Галоўны балетмайстар Вялікага тэатра Беларусі Ігар Колб, які з'яўляецца выпускніком харэаграфічнага гімназіі-каледжа, разважае пра значнасць палобных мерапры-

Настася ЮРКЕВІЧ

Команда шукальнікаў на чале з Валянцінай

Бясконцасьце эстафеты памяці

“Ваенны музей у чамадане” Казлоўскай сельскай бібліятэкі Светлагорскага раёна прызнаны пераможцам рэспубліканскага конкурсу культурных праектаў патрыятычнай тэматыкі. Але гэтая ініцыятыва — толькі дробка таго, што робіць гаспадыня ўстановы Валянціна Пятрова для захавання памяці пра мінулае свайго краю.

Падчас аўтарбэрга па мисінах памяці

Актыўныя бібліятэкары на вёсцы даўно сталі адмысловамі-ўніверсаламі. Яны ж пачуваюцца ўпэўнены і ў ролі артыста, і ў ролі пастаноўшчыка імпрэз, і ў ролі музейшчыка. Валянціна Пятрова таксама з той катаргі, каму замала працаваць толькі з кніжным фондам. Жанчына ўварама, як важна збэргаць гісторыю малой радзімы і выхавань у малодшых павагу да мінулых пакаленьняў, таму актыўна занялася краязнаўствам.

ВАЛАНЦЁРСКІЯ ЗАНАХОДКІ

Яна стала чалавечым мясцовага пошукавача атрала “Эстафета Памяці”, які аб’ядноўвае людзей розных прафэсій. Толькі за мінулы год каманда разам з вайсковцамі 52-га асобнага спецыялізаванага батальёна Міністэрства абароны падняла астанкі 37-і чырвонаармейцаў. Каб устанавіць імяны і біяграфіі загінулых абаронцаў, Валянціна Іванаўна шукае звесткі ў абагульненым банку даных “Мемарыял” і ў інфармацыйнай сістэме “Памяць народа”, зьвяртаецца да тэматычнай літаратуры. А знойдзеныя падчас раскопак элементы ўзбраеньня і абмундзіраваньня, прадметы салдацкага ўжытку пасля вывучэньня і аб’яшчоджваньня на атрад перадае ў музей. Летась узбагацілі экспазіцыю мемарыяльных комплексаў “Ала” і “Аперация “Баграціён” у Светлагорскім раёне. Нярэдка пошукавікі праводзяць там экскурсіі разам з навуковцамі супрацоўнікамі, даючы урокі памяці, удзельнічаючы ў аўтарбэргах па значных мясцінах Вялікай Айчыннай вайны.

Нямала артэфактаў папоўніла таксама музей малой радзімы пры Казлоўскай сельскай бібліятэцы. Ён адкрыўся ў 2017-м да гадавіны Перамогі. Экспазіцыя змяшчае даўнія прадметы побы-

Валянціна Пятрова

Чарговы выезд “Музея ў чамадане”

НАШЧАДКІ ПЕРАМОГІ

Па адлукцы Валянціна Іванаўна педагог, больш за дваццаць гадоў адпрацавала выхавальцай і настаўніцай пачатковых класаў. У бібліятэчную справу яна прыйшла ў 2014-м, і на новым месцы выкладчыкі вопыт прыдаўся. Бо юныя вайскоўцы прыходзілі не толькі па кнігі: некаторыя далучыліся да дзіцячай суполкі пры мясцовым пошукавым атрале. Малодшы аматары гісторыі Валянціна Іванаўна вучыць складаньня рывалов, працаваць з базамі даных у інтэрнэце. Даваліся хлопцам і дзяўчатам пазнаёміцца па практыцы з працай пошукавікаў у полі; як правільна карыстацца ішчупам і металадэтэктарам, як арыентавацца на мясцовасці. Таксама бібліятэкарка ладзіць з моладдзю працоўныя акцыі. Увосьць талкаю яны прыбіраў тэрыторыю вакол абеліска землякам, што не вярнуліся з франтовай вайны, і ля памятнага знака лётчыкам, загінулым падчас вайны ў Пагачоў. Падчас дэманстрацыі мабільнай экспазіцыі Валянціна Іванаўна расказвае пра гераізм чырвонаармейцаў і трагедыю мірнага насельніцтва, знаёміць аўдыторыю з працай пошукавікаў.

Альтэрнатыва наведваньню традыцыйнай экспазіцыі — “Ваенны музей у чамадане”. Бібліятэкарка збірае найбольш цікавыя прадметы ў звычайную валіку і адпраўляеца на сустрэчы ў наваколля школы.

АСВЕТНІЦТВА У ІНТЭРНЭЦЭ

Валянціна Пятрова разумее, колькі магчымасцей адкрывае праца ў анлайн-фармаце, таму актыўна выкарыстоўвае Сёння для асветніцкіх праектаў. Яна відзе блёб біяграфіі, а таксама тэлеграм-канал, старонкі ўстановаў у “Аднакаснасці” і “Укантакце”. Гэтыя рэсурсы — сапраўдны скарб са звесткамі па гісторыі і сучаснасці Казлоўкі, карыснымі парадкамі. Наведвальнікам даступны календар зямлянальных дат, даведкі

пра выдатных землякоў (да прыкладу, у Казлоўцы нарадзіўся заслужаны архітэктар БССР Леанард Маскалёв) і пра населеныя пункты былога Казлоўскага сельсавета, якія болей не існуюць. Летась, у Год гістарычнай памяці, бібліятэкарка публікавала маршруты выхаднага дня па родным краі (“Пра што расказваюць помнікі”, “Запаведныя тэрыторыі Гомельшчыны” і іншыя), ладзіла анлайн-праекты, прысьвечаныя пэтам і пісьменнікам, якія ваявалі на фронце. А шмат фотачалендж, крэатыўныя, відэапрэзэнтацыі ўсіх фармаўтаў і не пералічыць.

Да таго ж Валянціна Пятрова займаецца напэўненнем даведанна-інфармацыйнага партала суседняга пасёлка Парчы. Гэты сайт багаты на эксклюзіўныя матэрыялы. Карыстальнікам даступныя спісы загінулых воінаў, чыя імяны не было ў кнізе “Памяць”, і на мемарыяльных брацкіх пахаваннях. Усё гэта выдатна дапамога для людзей, якія хочаць знайсці месцы спачынку сваіх продкаў. Доказ таму — сотні лістоў у газетнай кнізе. Па кансультацыю зьвяртаюцца калеті-пошукавікі, звычайныя наведвальнікі з Башкартастану, Хакасіі, Прыднястроўя і інш. “Вялікая ўдзячнасьць тым, хто дапамагае захаваць памяць воінаў, што сваям жыццём абаранілі нас”, — такі паклон за вашу добрую працу памяці абаронцаў Айчыны” — пішуча на сайце грамадзяне розных краін.

Хутка пачнецца чарговая Вахта Памяці, а зямель, будучы адкрытыя новыя артыфакты, знойдзеныя новыя артыфакты, устаноўленыя асобы невядомых герояў. І усё гэта адлюстравана ў імпрэзах, выставах і анлайн-праектах для наведвальнікаў бібліятэкі і нават замежных сяброў.

Данііл ШЭЙКА
Фота з архіва Валянціны Пятровай

Сціплае харавство народнай архітэктур

Важным этапам маштабных работ, якія адбыліся цыгам апошняга года ў мемарыяльным комплексе “Хатынь”, стала аднаўленне Царквы Раджыства Багародзіцы. Менавіта аднаўленне, а не будаўніцтва новага храма. Гэта сімвалічная даніна памяці жыхарам спаленай вёскі. Аднак іх лічка было вярнуць з нябыту вобраз будынка, створанага ажно 80 гадоў таму?

ГУСТОЎНАСЦЯ У ПРОСТАЦІ

Як сведчаць архіўныя дакументы, храм з’явіўся ў Хатыні яшчэ ў сярэдзіне XVI стагоддзя. Праўда, ніякіх звестак пра яго не захавалася. Святога історыі пралігае хіба на паблізе куды пазейшыя. 6 лістапада 1794 года ў сале была асвечаная грэка-каталіцкая царква Нараджэння Дзевы Мары, якая па скасаванні Уніі стала праваслаўнай. Да нас дайшлі інвентары храма XIX стагоддзя.

Згодна з гэтымі дакументамі, царква была маленькай — даўжыня ўсяго каля 10 м. Пабудаваная з бруса, гонтавы дах, дашчаныя падола, чатыры акны, вясчача з кубамі, вялікі алтар рознай формы... Адным словам, звычайная вясковая цэрква. І менавіта ў гэтай простасці тоіцца непаўторнае харавство ў густоўнасці народнай архітэктур.

Зрэшты, была там і свая адметнасць, якой вясковцы, напэўна, вельмі ганарыліся — сярэнь келіх вагою (калі вершы інвентару) ажно пад 10 кг. Можна толькі сабе ўявіць, які доўга і з якой любовою збіралі на яго ахвяраванні не надта зможна жыхары Хатыні! Пагатоў прыход было зусім невількі: у 1861 годзе — усёно пывількаецца чалавек.

Падчас карных аперацый нашастаў менавіта храмы не раз становіліся эпіцэнтра-

мі трагедыі. Царква ў Хатыні толькі жуаданы сакавіці дзень нейкім цудам перажыла — ды ненадоўга. Яна была спаленая пры невядомых абставінах літаральна праз пару месяцаў — у жніўні таго самага года.

Ізно аднаўлення царквы дырэктар мемарыяльнага комплексу “Хатынь” Артур Зельскі агучыў яшчэ гадоў дзесяць таму — у тым ліку і на старонках “К”. Капі ініцыятыва атрымала падтрымку на самым высокім узроўні, яе рэалізацыя не прымусіла сібе чакаць.

“ЗБОРНАЕ АБЛІЧЧА” ВЯСКОВОЙ ЦАРКВЫ

Навукова абгрунтаваная рэканструкцыя (а пра іншыя падыходы і гутаркі не валоса) прадугледжвае трывалую дакументальную аснову. У ладным выпадку з гэтым усё складана: ніводнага фота або малюнка хатынскай царквы не захавалася. Тая, хто бачыў яе на свае вочы, да нашых дзён не дажыў.

Аднаўленне, перад архітэктарамі стала вельмі няпростая задача: у кароткі час рэканструяваць вобраз помніка, не маючы ў наяўнасці ніякіх ідэаграфічных крыніц. Вобраз, аднаўленні Раман Забела — Дзі спецыялістаў гэта вельмі важная інфармацыя: у драўлянай архітэктурцы выгляд будынка неперасадна залежыць ад яго канструктыўных асаблівасцей і выкарыстаных тэхналогій будаўніцтва.

У такіх выпадках звычайна ўжываецца метаф аналогіі: навукоўцы знаходзяць падобны помнік і выкарыстоўваюць яго ў якасці ўзору, каб запоўніць

“белыя плямы”. Аднак наколькі гутры палдохі апраўданы тут? Есць рамантычнае ўяўленне, нібы народнае дойлідства заўсёды непаўторнае. Раман Забела з ім не можа пагадзіцца: уседз за многімі аўтарытэтнымі даследчыкамі, ён сьвярджае, што “тыпавое будаўніцтва” практыкавалася ўжо шар-тройку стагоддзям таму.

— У той час храмы будавалі адмысловыя арцелі, якія перадавалі з месца на месца, — тлумачыць архітэктар. — Апаўдана, багата розных аб’ектаў маглі быць створаны аднымі рукамі. Разумеюне гэлага даю нам ключ для далейшых пошукаў. Мы вывучылі тыпавыя канструкцыі і аб’ёмныя раэнікі драўляных царкваў навако-

Інтэр’ер царквы Раджыства Багародзіцы

льнага рэгіёна, супаставілі іх з апісанымі царкваў у Хатыні — і ўрэшце зрабілі важнае адкрыццё: як выявілася, адзін з тыпаў адпавядае нашаму выпадку!

Праз вывучэньне аналагаў удалося таксама ўзнавіць прыёмы, якія выкарыстоўвалі будаўнікі царквы ў Хатыні. Адноўленая царква, які аўтэнтычна, збудаваная “ў куц”, гэта адмысловы спосаб замашаваня бярвенняў у куцах канструкцыі.

Невядзіма аднава, што знаходзілася побач, была рэканструяваная наволеце гэта аналагаў, якія апісавы вядомы даследчык Сяргей Сержаў. Нават такая, звалася б, дэтал, які каваны кржы, таксама мае гістарычны прататып, зафіксаваны ў даследаваннях Югена Сахуты.

— Устанавіўшы асноўныя параметры храма — габарыты, форма плана і ўнутраная структура, вышыня, форма даха, месца размяшчэння купала, колькасць вокнаў, — мы ў гэтых межах стварылі свайго кшталту “зборнае аблічча” высокай царквы далёзнага рэгіёна, — падсумоўвае архітэктар. — Прычым не ставілі задану зрабіць выгляд, нібы царква тут “заўсёды стаяла”, гэта быў бы падман. Таму пры будаўніцтве выкарыстаныя традыцыйныя матэрыялы — дрэва, метал, камень... Але ж тэхналогіі — сучасныя! У выніку атрымаўся сучасны будынак, які належыць да традыцыйнай народнай архітэктур.

— У кожным разе ўнутры гэты храм так і сапраўды мог раённай выглядзе, — удакладняе святар. — З інвентару вядома, што ў ім былі попельныя фіранкі, заслона блакітнага колеру. Усё гэта адноўлена. Як і даўней, у царкве ёсць іконы Раджыства Прысвятой Багародзіцы, Свяшчэла Мікалая. Кліраў для пелчых таксама стылізаваны пад даўнюю. Падсвечнікі і панікаліла — гэты ручная коўка, ніякіх фабрычных вырабаў! Разны іканастасны хашелі замовіў прафесійным майстрам, але навукоўцы паралі нам леей зьвярнуцца да мясцовых умельцаў — так, які рабілі продкі, аздабляючы свой храм. Аднае, колер у іканастасе іншы, больш цёмны. Раней былі вядомыя, але іянер для Хатыні ён, вылае, ужо не пасуе.

А вось тое, што ніякім чынам аднавіць немагчыма, дык гэта ранейшае прыхадскае жыццё царква, куды ўсё вёска збіралася па нідзельні і святах. Вёскі ўжо няма — адпаведна, няма і ўпрыгожана, але іянер для Хатыні ён, вылае, ужо не пасуе.

Літургія там будзе служыцца толькі ў адмысловыя даты — у тым ліку, вядома ж, і 22 сакавіка. Памятка па нывічных ахвярах нашаму планушча куды часцей — раз на два тыдні. Але і ў волны ад багаслужбў час храм заўсёды будзе адкрыты — са старшым яго адмыслова) даследчыкам новаму храму захаваць сціпласць. І сапраўды, візуальна ён амаль з’явіцца з наваколля новым лесам. Там болей менавіта гэты колер будзе ўладываць драўляным царквам у мінулыя часы.

Атмосфера сціплай сельскай царквы захаваная і ва ўнутраным убранстве. Па словах настаіцеля Князь-Уладзімірскага храма Барысава пратаяіерэя Паўла Янукевіча, які ажыццяўляе будоўлю і ўпарадкаванне царквы ў Хатыні, інтэр’еры вытрыманні ў максімальнай адпаведнасці з тымі звесткамі, што захаваліся ў інвентарах.

— У кожным разе ўнутры гэты храм так і сапраўды мог раённай выглядзе, — удакладняе святар. — З інвентару вядома, што ў ім былі попельныя фіранкі, заслона блакітнага колеру. Усё гэта адноўлена. Як і даўней, у царкве ёсць іконы Раджыства Прысвятой Багародзіцы, Свяшчэла Мікалая. Кліраў для пелчых таксама стылізаваны пад даўнюю. Падсвечнікі і панікаліла — гэты ручная коўка, ніякіх фабрычных вырабаў! Разны іканастасны хашелі замовіў прафесійным майстрам, але навукоўцы паралі нам леей зьвярнуцца да мясцовых умельцаў — так, які рабілі продкі, аздабляючы свой храм. Аднае, колер у іканастасе іншы, больш цёмны. Раней былі вядомыя, але іянер для Хатыні ён, вылае, ужо не пасуе.

А вось тое, што ніякім чынам аднавіць немагчыма, дык гэта ранейшае прыхадскае жыццё царква, куды ўсё вёска збіралася па нідзельні і святах. Вёскі ўжо няма — адпаведна, няма і ўпрыгожана, але іянер для Хатыні ён, вылае, ужо не пасуе.

Ілья СВЯРЫН
Фота Рамана ЗАБЕЛЫ

Кожны артыст, сцэнарyst, пастаноўчык, касцюмер — усе, хто мае дачыненне да тэатральнага свету Мельпамены, адзначаюць 27 сакавіка **Светны дзень прафэсійнага канцэрту, творчыя сустрэчы, прэм'еры...** Трапіць на спектакль кар'ефэў тэатральнага майстэрства — влікая ўдана. Застацца з мастра сам-насам — мара! Дорым яе нашым чытачам: сваімі думкамі з вамі падзеліцца **Валюцін Елізар'еў.**

“КАРМЭН-СЮІТА”

“Сюіта” балетаў Елізар'ева ад самога майстра

— Мая першая сустрэча з мінскай трупай адбылася ў Кіеве, дзе беларускія артысты знаходзіліся на гастролях. Я пазнаёміўся з калектывам і праз месяц прыляцеў у Мінск — убачыць тэатр і пагаварыць пра яго будучыню. Выпадкава мае асабістыя планы суцэлі з планами кіраўніцтва Беларускага Вялікага: тут ужо думалі паставіць “Кармэн-сюіту”, прада, у харэаграфіі Альберта Аюноса. Гэта было невяротнае шанцаванне: я пачаў абмяркоўваць дэталю работу (за гэтыя былі аднакостую для Маскоўскага класічнага балета на сцэне Крамлёўскага Палаца з'ездзіў: “Неўміручась” на музыку Андрэя Пятрова і вершы Волгі Бергголь і “Класічная сімфонія”) Сяргея Пракоф'ева) — і мне прапаноўваць зрабіць спектакль на двюсюную музыку Бізэ — Шчадрана! Вядома, я пагадзіўся. Тады і пазнаёміўся з мастаком Яўгенам Лысікам — сапраўдным філосафам, які прапанаваў нестандартнае рашэнне: расказаць пра лёс Жанчыны ў маштабе цэлага Сувета. На мяне вельмі паўплывалі размовы з Лысікам. Як і гукаркі з дырыжорам Яўраславам Вацшаком — адным з нямногіх, хто не проста раскрываў музыку ў аркестравай паітры. Ён жаў спектаклем, дэкаў імі і спрабаваў паказаць бачанне яго — праз музыку. У нас была рэальная творчая група, я б нават сказаў — сардэчнасць. Мы ўсе былі стваральнікамі дзейства. І дзякуючы гэтай нам удалося ўвасбодзіць сваю задуму ў жыццё. Гэта было маё баявое хрышчэнне ў Вялікім. Лічу, што беларуская сцэна — найдзейшая ў Еўропе па сваім магчымасцях. На ёй можна тва-

рыць цуды! Неаднаразова кажу, што мае першыя ўражанні ад Мінска — пасля Пшэра — былі не самымі вясёлымі. Але ўсе сумныя зніклі, калі я выйшаў на сцэну Вялікага балета тэатра Беларусі. На гэтым грандыёзным палатне я павінен быў паставіць спектаклі! Так і складзася: саў у Мінск зрабіў адну пастаноўку, а застаўся на ўсё жыццё. Прапаноўваў над “Кармэн-сюітай”, шукаў свой сюжэт. І знайшоў. Але, як ні дзіўна, не ў французскага пісьменніка Мерыма — у рускага паэта Бюка. Яго чыпк вершы “Кармэн” і лёг у аснову пастаноўкі. Стэляванам Радзівонам Шчадрыным, падзіліўся ідэяй. Ён з задавальненнем яе падхатыў, таму што гэта сапраўды іншае бачанне Кармэн. Я не спрабаваў пераказаць навулу Мерыма, хацелу пераказаць праз харэаграфію тры палёты Кармэн, што ёсьць у Бюка: насустрач жанчыну, каханню і смерці. Шчадрын не раз глядзелу наш спектакль, высока яго адзначыў і выказаўся аб унікальнасці балета. Мы да гэтага часу ў добры сяброўскі адносінах з кампазітарам. Такія ж адносіны — добрая, сардэчная, душэўная — былі з выбітнай беларускай Майрай Пісенскай. Да самай яе смерці. Мы былі адно для аднаго блізкамі людзьмі і маглі гаварыць пра самае паганемае. А ў жыццё. Гэта было маё баявое хрышчэнне ў Вялікім. Лічу, што беларуская сцэна — найдзейшая ў Еўропе па сваім магчымасцях. На ёй можна тва-

рыць цуды! Неаднаразова кажу, што мае першыя ўражанні ад Мінска — пасля Пшэра — былі не самымі вясёлымі. Але ўсе сумныя зніклі, калі я выйшаў на сцэну Вялікага балета тэатра Беларусі. На гэтым грандыёзным палатне я павінен быў паставіць спектаклі! Так і складзася: саў у Мінск зрабіў адну пастаноўку, а застаўся на ўсё жыццё. Прапаноўваў над “Кармэн-сюітай”, шукаў свой сюжэт. І знайшоў. Але, як ні дзіўна, не ў французскага пісьменніка Мерыма — у рускага паэта Бюка. Яго чыпк вершы “Кармэн” і лёг у аснову пастаноўкі. Стэляванам Радзівонам Шчадрыным, падзіліўся ідэяй. Ён з задавальненнем яе падхатыў, таму што гэта сапраўды іншае бачанне Кармэн. Я не спрабаваў пераказаць навулу Мерыма, хацелу пераказаць праз харэаграфію тры палёты Кармэн, што ёсьць у Бюка: насустрач жанчыну, каханню і смерці. Шчадрын не раз глядзелу наш спектакль, высока яго адзначыў і выказаўся аб унікальнасці балета. Мы да гэтага часу ў добры сяброўскі адносінах з кампазітарам. Такія ж адносіны — добрая, сардэчная, душэўная — былі з выбітнай беларускай Майрай Пісенскай. Да самай яе смерці. Мы былі адно для аднаго блізкамі людзьмі і маглі гаварыць пра самае паганемае. А ў жыццё. Гэта было маё баявое хрышчэнне ў Вялікім. Лічу, што беларуская сцэна — найдзейшая ў Еўропе па сваім магчымасцях. На ёй можна тва-

“КАРМІНА БУРАНА”

— Творчым поспехам называю вакальна-харэаграфічны спектакль “Карміна Бурана”, які паставіў у 1983-м. Пачаў працаваць над ім, калі творчасць Карла Орфа была забароненая ў СССР. Некаторыя казалі, што “фашыстаў” выгледзіў, але чамусці забываліся на выдатную музыку гэтага нямецкага кампазітара. Бо спектакль жа усім пра іншае. У яго аснове — вершы вандруных паэтаў. Сюжэт прыдумаў сам, ды абпаіраўся на першакрыніцу — сярэднявечную розныя трактоўкі спектакля. Карл Орф задумваў “Карміну Бурану” як араторыю для салістаў і хору, якая мела на ўвазе прадстаўленне на сцэне. Гэтае “прастаўленне” я ператварыў у балет. І стаў першым, хто ў Саюзе паставіў “Карміну Бурану”.

“СТРАСЦІ (РАГНЕДА)”

— Мне заўсёды хацелася паставіць нацыянальнае балет. Было вядома, каб ён перарос у інтэрнацыянальны і заіваў не толькі беларусаў... Бо гэта найвышэйшая форма! Ён цігнуўся — і Арам Іліч захватліва сарваў пастаноўку “Страсці (Рагнеда)” Андрэя Мільмана. Гэта спектакль з супярэчным персанажам — князем Уладзімірам. Прапаноўваў над спектаклем, асноўнае на летапісе Нестара, бо іншыя крыніцы няма. Існуе менавіта мастацкі творца пра князя Уладзіміра, але ў кожным свае трактоўкі: ад замілавання да ганьбавання персанажа. Мне было вельмі цікава працаваць над матэрыялам. У ім ёсьць пра што гаварыць і спрачацца. За гэты спектакль я атрымаў прэмію Penois de la Danse. Прычынам у журы з сямі чалавек было толькі адзін рускі.

Думкі майстра запісаў Алена БАЛАНОВІЧ
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, Валюціна Іванаўна Кандрацэва — чалавек, вядомы многім сваёй сумленнай, прынцыповай пазіцыяй. Яна стварыла і прывяла да вяшчыня майстэрства заслужаны ансамбль Рэспублікі Беларусь, ансамбль песні і танца “Медуница” Магілёўскай абласной філармоніі. У чым скарэт поспеху і як папулярываваць народную культуру, мастацкі кіраўнік расказвае ў рубрыцы “Ствараем разам”.

— У нашым калектыве працуюць 22 артысты. Усіх аб'ядноўвае любоў да народнай песні і народнага танца. Мінуту год быў для ансамбля дошыць плённым. Мы рэгулярна выступалі на гарадскіх святах і выязджалі ў аграгарыцкія воласці. Паралельна влі падрыхтоўку да справаздачнага канцэрту. Ён атрымаў назву “Шчодры вечар” і аб'яднаў як традыцыйны, так і новыя народныя песні Прыдзвін'скага краю. Асабліва хочацца адзначыць выступленні “Медуницы” на сусветнай выставе навукова-тэхнічных і тэхналагічных дасягненняў “Экспа-2022” у Дубаі. Мы далі больш за 50 канцэртаў у беларускім нацыянальным павільёне. Пры тэмпературы паветра болы за +40 градусаў выступалі было цяжка. Але мы стараліся, бо прадстаўлялі краіну. Дарэчы, да той паэзіі ансамбль падрыхтаваў адмыслова нумар на арабскай мове, і ён карыстаўся вялікай папулярнасцю ў гледачоў. Распавядаючы пра нашы дасягненні, трэба згадаць і леташні вялікі канцэрт у беларускай амбасадзе ў Маскве. Там у праграме “Мы разам ішлі да Перамогі” былі прадстаўлены песні ваянак гадоў. Напрыканцы выступленні гледачы спявалі разам з намі, усталі, у многіх на вачах былі слёзы.

А з сольным канцэртам “Купалле — волаў мелуничны” мы выступілі на Рэспубліканскім свіяце “Купалле” (“Александрый збірае сяброў”), Падрыхтавалі яго спецыяльна для гэтага фестывала. Нашы артысты паказалі фольклорныя песні, танцы, карагоды, інструментальныя творы — усё, што ярка прадстаўляе беларускі фольклорны каларыт. Увогуле ніводнае буйное мерапрыемства, якое ладзіцца на Магілёўшчыне, не абходзіцца без выступленняў нашага калектыву. Усе нашы дасягненні сталі магчымымі дзякуючы падтрымцы Міністэрства культуры і Упраўлення культуры аблвыканкома. Мы са свайго боку, імкнемся творча падхоцьць да справы і быць на вышыні. Мы любім нашу Беларусь і ўстаўляем яе сваім мастацтвам.

— Калісьці народныя песні і танцы былі абавязковай часткай сямейных урачыстасцей. А сёння на вяселі, напрыклад, або нішто польным гу станавіцца не можа. У чым прычына? — Я з'яўляюся стваральнікам нашага калектыву і шмат гадоў працую з народнымі песнямі і танцамі. У 2003-м мы першымі ў Магілёўскай вобласці атрымалі званне “Заслужаны амаатарскі калектыў”. У 2020-м сталі заслужаным прафэсійным ансамблем. А цяпер суткнуліся з праблемай: многія людзі, асабліва моладзь, не ведаюць ні народных танцаў, ні песень. — Так, каб у вучні атрымалі валі адзнакі за засваенне нашай культуры і нашых традыцый? — Так. Калі я прыходжу на размеркаванне ў каледж, у выпускнікоў перадае пытанне: “Які заробак?” Чым прываблівае моладзь? Адзінае, што мы можам і робім, — гэта вырашэнне жаданых пытанняў і стварэнне ўмоў для творчасці. Але жылдзі, якое мы даём, — службовае. Нашы заробкі не дазваляюць узяць крэдыт на будаўніцтва ўласнага. — Пра гэтым моладзь сёння актыўная і сур'ёзная. Многія дзядуцы ўжо пачаць вучобу ў каледжы мастацтваў атрымліваюць на курсах спецыяльнасці цырульніка, майстра макіяжу або манікюру, што прыносіць хуткія грошы. І ідуць працаваць у сферу паслуг. Мы гэтую моладзь губляем. На жаль, мноства таленавітых юнакоў і дзядуцаў, творча адораных ад прыроды, вучыцца сёння ў тэхнічных і эканамічных ВНУ па спецыяльнасцях, якія даюць магчымасць добра зарабляць. Я, як сябра журы шматлікіх конкурсаў студэнцкай самадзейнасці, ведаю гэта добра.

Ансамбль песні і танца “Медуница” падчас выступу

— У вас філармонічны калектыў народнай песні і танца. А чаму беране калектыў? — Ансамбль уключае вакальнае, харэаграфічнае і інструментальнае групы. Да нас прыходзіць моладзь з размеркаванняў. Як правіла, гэта іх першыя месца прыняцця. У нашым калектыве ёсьць вядомыя і вядомыя дзяржаўнага ўзросту артысты. Мы ўсе ў Беларусі павяжаем рускую культуру і Беларускую дзяржаўнага ўзросту культуры і мастацтва, і Беларускую дзяржаўнага ўзросту культуры і мастацтва.

у цэлай зале няма нікога, хто ведаў бы словы самых, здавалася б, папулярных беларускіх песень. Людзі не ведаюць нават самых простых русаў нашай лівоніі. Магчыма, прычына ў тым, што на тэлебачанні, радыё маля гучыць беларуская народная музыка. Эфір запоўнены расійскай эстрадай. Мы ўсе ў Беларусі павяжаем рускую культуру і мову, яны — неад'емная частка нашага жыцця. Але нам трэба захоўваць ды

У Год міру і стварэння Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і газета “Культура” ладзяць сумесны праект. Актualьныя пытанні галіны абмяркоўваем разам з вядомымі дзеячамі культуры на старонках выдання і ў Сеціве. Чытайце серыю інтэрв'ю ў рубрыцы “Ствараем разам!”. Глядзіце сюжэты ў Telegram-і на YouTube-канале міністэрства — #создай_с_культурой.

“Мы любім нашу краіну і ўстаўляем яе”

— У адсутнасці пошты на гэты спецыяльнасці, напэўна, ёсьць і іншыя прычыны? — Так. Калі я прыходжу на размеркаванне ў каледж, у выпускнікоў перадае пытанне: “Які заробак?” Чым прываблівае моладзь? Адзінае, што мы можам і робім, — гэта вырашэнне жаданых пытанняў і стварэнне ўмоў для творчасці. Але жылдзі, якое мы даём, — службовае. Нашы заробкі не дазваляюць узяць крэдыт на будаўніцтва ўласнага. — Пра гэтым моладзь сёння актыўная і сур'ёзная. Многія дзядуцы ўжо пачаць вучобу ў каледжы мастацтваў атрымліваюць на курсах спецыяльнасці цырульніка, майстра макіяжу або манікюру, што прыносіць хуткія грошы. І ідуць працаваць у сферу паслуг. Мы гэтую моладзь губляем. На жаль, мноства таленавітых юнакоў і дзядуцаў, творча адораных ад прыроды, вучыцца сёння ў тэхнічных і эканамічных ВНУ па спецыяльнасцях, якія даюць магчымасць добра зарабляць. Я, як сябра журы шматлікіх конкурсаў студэнцкай самадзейнасці, ведаю гэта добра.

— Пяніцца культуры вельмі шырока. Але менавіта беларуская народная культура ляжыць у падмурку ідэялогіі нашай дзяржавы. Аднавацца не захаванне і развіццё — пытанне ідэалагічнае? — Так, і мы працягваем рабіць усё, што ад нас залежыць, каб прапагандавалі беларускую народную культуру. **Віктар ГАУРЫШ**
Фота з архіва філармоніі

Са Слуцка – у Віцебск

У культурнай сталіцы Беларусі – Слуцку – адбыліся фіналы нацыянальных адбораў на конкурсы XXXII “Славянскага базару ў Віцебску”, Сярод дзяцей нашую краіну прадставіць Сафія Рустамова з Брэста, стародыя дарослыя – Самір Елчыў з Оршы.

Праслухоўванні залізілі ў выглядзе публічнага канцэрта 18 сакавіка ў Слуцкім гарадскім Доме культуры. У абодвух фіналах — па 10 удзельнікаў, якія спявалі па дзве песні. Аду — беларускіх аўтараў на беларускай мове (у дзіцячым конкурсе) ці славянскага кампазітара на адной са славянскіх моў (у дарослым). Другую, аздавеную з узростам канкурсантаў, — на выбар ці сусветны хіт.

Шкава было прасачыць, да якіх менавіта песень звярталіся канкурсанты (і іх выкладчыкі — перадусім у дзіцячым конкурсе). Волюны выбар і пошукі

сусветных хітоў прыводзілі частей да еўрапейскай эстрады, а з расійскай двойчы была абрана “Калыханка” з рэпертуару Паўліны Тагарынай. Што ж да беларускіх песень, дык ніякім двух канцэртаў прагнулі прайсці — Валерыя Шмата, чатыры — рэпертуару “Песняроў” розных часоў, тры — Алены Атрашкевіч. Чым не нагода для сацыялагічнага даследавання? Сваім аналітыкаў чакае і той феномен, што ўзровень дзіцячых конкурсаў ужо даўжэ, а маляўнічым дарослым, апраўдвае плынку дарослым. Галоўнай праблемай апошніх былі брак культуры выканання, няўменне зладзіць рэзіцію між рэстараннай манерай спеву і рознастайвай эстраднай. А яшчэ — недастаткова добрая дыкцыя.

У сваіх каментарыях, па якіх “К” звярнулася да журы, чальцы адзначалі добрую падыроўку мерапрыемства, рабілі некаторыя заўвагі канкурсантам, давалі парады будучым удзельнікам і зычылі ўсім поспеху на ніве мастацтва.

Іна Адамовіч, намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, член журы абодвух адбораў:

Штогод мы ўзрошчваем канкурсантаў. Наведваем папярэднія рэгіянальныя адборы, іншыя

праслухоўванні, таму амаль усіх цяперашніх удзельнікаў я бачыла і чула неаднаразова, добра ўяўляю іх магчымасці і развіццё. У дзіцячым конкурсе абсалютна ўсе маглі б годна прадставіць нашу краіну. Гэта былі не проста стэпы, а выдатныя пастаўленыя нумары — з рэжымам, пагантоўкай. У такім сур’ёзным падыходзе бачыцца заслуга выкладчыкаў і бацькоў. Але перамога Сафіі Рустамвай невыпадковая. Юная спявачка доўга ішла да яе, мае добрыя вакалы і духоўную моц, ездзіць на заняткі з Брэста ў Мінск. Няўдзя, што ў яе па плячым шматлікіх поспехі на іншых творчых спаборніцтвах. Дый на дзятні адборы ёй не хапіла зусім крыху; яна была на другім месцы. І не апунціла рукі, працягнула ўдасканальвацца. А вось на дарослым конкурсе лідэра не было. Вылучылася тройка лепшых, розніца паміж усімі была ў адзін бал. І Саміру Елчыўва пашанцавала. Дарчы, ён таксама не ўпершыню удзельнічаў у прослухоўваннях. Заўважыла ў яго некалькі гадоў таму ў Магілёве — за гэты час ён вельмі ўзрос. У яго сёньні вакальныя зольнасці, жаданне перамагаць, і Міністэрства культуры будзе патрапіраваць яго, дапамагаць у далейшай падыроўцы да конкурсу.

Ірына Дарафеева, заслужаная артыстка эстрады, загадчыца кафедры мастацтва эстрады Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, старшыня журы дзіцячага конкурсу:

— Я вельмі задаволеная вынікамі і самай працай журы: усё адбывалася вельмі дымакратычна і аб’ектыўна. Увогуле ўзровень дзіцячага конкурсу быў надзвычай высокім. Многіх

удзельнікаў я ўзяла сабе на заметку, будучы сабе імя, дапамагаць. Тая ж Лізавета Шурчак з Брэста — быццам Барбара Стрэйзанд. А яшчэ харызма! Так можна пра кожнага заважыць, бо ўсе канкурсанты мелі сваю разнакасць. Жадано жыць з называным душой, не страчыць веру ў сябе і жаданне працаваць.

Алена Атрашкевіч, старшыня Беларускага саюза кампазітараў, старшыня камітэі “Мастацтва эстрады (Спецыялізацыя) Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў, член журы дзіцячага адбору:

— Сафія Рустамова — эстрадная вакалістка з багатым канцэртным і конкурсным вопытам. Сярод яе

шматлікіх скарных вяршынь — перамога ў Рэспубліканскім творчым радэёконкурсе “Маладыя таленты Беларусі”, дзе заўважыла вельмі вялікая канкурэнцыя. На дзіцячым адборы яна таксама выступіла перакаўнаўча, з насычанай унутранай энергетыкай. А галоўнае — мела ўласнае прычтанне абраных песень. На другім месцы з розніцай у чатыры балы аказалася Злата Ірашэвіч з Віцебшчыны. Яна самапраўна самародка, таксама не ўпершыню штурмуе адбор на “Славянскі базар”. Але ў яе беларускай песні хацелася б большага кантрасту. Добрыя перспектывы ў Лізаветы Шурчак, яе замежная песня аказалася ёй “на вырасце” — не па тэхніцы, а па эсэным напаўненні. Мінчанка

Маргарыта Цумарава была, бадай, самай стыльнай — і па выкананні, і па сімвалічных строях. Арыне Шурчак з Брэста яшчэ трэба працаваць над тэхнікай, набрацца вопыту. Увогуле пра кожнага можна гаварыць як пра будучыню нашай спеўнай эстрады! Адзнаку таксама, як прыгожа сустракаў Слуцк канкурсантаў. Ім арганізавалі экскурсію ў Музей слухічкі павясу, падарылі слухічкі тарты. А як было прывалезна лэсаванне! Лэсціў і знаходзіўся на ёй схаваны парадкавы нумар свайго выступлення.

Аляксей Сніткін, дырэктар Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М. Глінкі, харавы дырыжор, за-

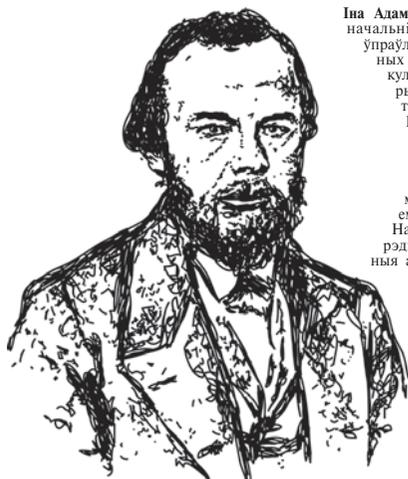
свальнік і кіраўнік харавога ансамбля Concertino Беларускага саюза кампазітараў:

— Адбор на дзіцячы конкурс “Славянскага базару” сёлета паказаў дастаткова высокі ўзровень падрыхтоўкі удзельнікаў. Асобна хочацца адзначыць шырокую жанравую паліроўку песень, якія выконвалі канкурсанты: ад рэпертуару знакамітых “Бітлз” Лары Фобіна да вакальных паліроўкаў знакамітых кампазітараў Эдуарда Лойды Уберы і Алены Атрашкевіч. І гэта вельмі важна для фарміравання добрага мастацкага густу як саміх юных выканаўцаў, так і для малодшай слухачкаў аўдыторыі. Лічу, што кожны з канкурсантаў у той ці іншай ступені справіўся з выкананнем творамі, кожнаму ўдалося пакаціць добрае ўражанне як у журы, так і ва ўсіх глядачоў, што прыйшлі ў канцэртную залу ці назіралі за творчым спаборніцтвам у прамоў трансляцыі па тэлевізары. Але ж для перамогі важна спалучэнне ўсіх прафесійных якасцей артыста: выдатнай вакальнай падыроўкі, вялікага вопыту выступленняў на эстрадзе, яркага сцэнічнага вобраза. А таксама многіх іншых фактараў: ад шанцавання, гэткай любові фартуны, да нахатнянага настрою і выдатнай пецуічэскай выканальнасці непасрэдна ў момант выступлення, бо галас імгненна рэагуе на ўсе змены ўнутранага стану спявака і навакольных, знешніх абставін. Увогуле, што ў нашых адборных нумарах, што працягла. Ужо сам удзел у ім — вялікая перамога. Таму жава не спыняцца на дасягнутым, працягваць рух да новых вяршынь, і рана ці позна яны будуць заваяваныя і прызаны, настойліва і зноў, і вылома ж, любоўю да музыкі.

Валерыя Шмата, кампазітар, музыкант, стваральнік і кіраўнік Артыста “Беларусь”, член журы дарослага адбору:

— Уражанні неадназначныя, бо многія недастаткова дайна паставіліся да рэпертуару: шмат песень, больш прыдатных для выканання дзесьці ў бары, а не на творчым спаборніцтве. Бо конкурсныя кампазіцыі патрабуюць інтэнсіўнага вакальнага развіцця, нават у куплетнай форме павінна прысутнічаць вакальнасць. Асабліва ўвагу трэба звяртаць на беларускія песні, бо тыя частыяма гэхкічна недаробленыя, з дрэннымі аранжыроўкамі. Так, нацыянальнасць твораў не маюць у вольным доступе той базы аранжыроўкаў, як замежная эстрада. Выканаўцам трэба ўкладваць у гэтыя тропы, звяртацца па спецыялістаў. Менш галас сёння ўжо недастаткова. Трэба, каб усё знаходзілася ў гармоніі і было вясакіакасным.

Надзея БУЦВІЧ

Сувязь з Беларуссю
Прадстаўні роў Дастаеўскі жыў на беларускай зямлі каля 200 гадоў да XIX ст. Прымаў Дастаеўскі пашанца да членаў вёскі Дастова цэнтр Брэсцкай вобласці. Гэта зямля была падаравана князем Фёдарам Яраславічам далёкаму сваяку пісьменніка Данілу Іванавічу Іршану каля 1566 г. Тут іра Дастаеўскі валоўраў маймаць, які належаў сям’і да пабудавання Баграда Хмельніцкага ў 1794 годзе. Пазней прадаўні сям’і расійскіх на Палеці, жыў на Бялім. У пачатку XIX ст. створыў сям’ю ўнікальнага сваяка з Палеціскай губерні Міхаіла Дастаеўскага перамаў у Маскву, дзе і стаў бацькам будучага пісьменніка. Мамаіта Дастаеўскі ў Дастова, на жаль, не ажаніў. Аднак закахавіў ішо падмаўра, цыры закахаванні, маюча пэна і фотаміямі самай сабаіце, якую можа аднавіць у пераарыганальнай выглядзе. У Дастова вялікіму рускаму пісьменніку з Беларускай краіны ўсталяваны помнік, і ў акупацыйнай школе, што носта іго мае, арганізаваны музей, дзе заахвацца 3000 экспанатаў, датчычым гісторыі роду пісьменніка. Сам Фёдар Дастаеўскі пры ашчэ Беларусі, на жаль, не наведаў; аднак у Дастова прыводзілі яго нашчады: у 2007 — прапраўны Дастаеўскі, а ў ліпені 2023 года — прапраўны Аляксей разам з жонкай і дзецьмі.

Мамаіта Дастаеўскі ў вёсцы Дастова каля 1918-1919 гг.

СТУЖКА ЖЫЦЦЯ

Фёдар Дастаеўскі 1821—1881 гг.

Расійскі пісьменнік з беларускімі каранямі, класік сусветнай літаратуры, публіцыст і філосаф

1821 г.
Нарадзіўся 30 кастрычніка ў Маскве. Фёдар — другі з сямі дзяцей князя Міхаіла Дастаеўскага, прадстаўніка старажытнага дваранскага роду.

1834—1838 гг.
Пачаў вучыцца адвакату атрамаў на катэдру праваў і ў публічнае Справа. Пазней чатыры гады вучыўся ў гімназіі “Чарыама для высакародных дзяцей мурэмскага паўу”.

1837—1845 гг.
Пасля смерці маці Фёдар разам з братам едзе ў Пецярбург; дзе належацца ў ваенным інжынерным вучылішчы. Пасля скончання ўстаноў працую на спецыяльнай аднак пра год падае ў адстаўку, камандуючы ваенна-адукацыйнай школай у Пецярбургу.

1845—1849 гг.
Публікуе апавесці і апаваданні і часопісы “Современник”, “Отечественные записки”, састымітка правядзе літаратурны салон крытыка В. Майкова і збліжанацца з гурткам мыслера М. Пятрашэвіча.

1849—1853 гг.
Пісьменніка пасылаюць на катэдрныя працы ў Сібір, дзе ён адбыў пакаранне наступна 4 гады. Пасля пачатку працы паставіўся, ён, знаходзіўся ў лагарах, утойвалі ўласны “Сібірскі святас”, куды хапілае думі і ўраваў, які пакаціў лягуду ў яго ўласны “Законна і Мірагоднаго”.

1854—1857 гг.
Пастыянацыяна тэму атрымаў пісьменнік найроўнацца ў “У Сібіры лінейны батальён” у Сяміпаўдзінску дзе праказаванні службы ў лані рабара. Знаходзіцца на службе, ён дабіваецца павышэння ў новага імператара Аляксандра II. У 1856 г. ён атрымаў званне прапінскага, а годзе працягнуў працаваць у Сібіры, можа трансфармацыя сваягопагод пісьменніка, перавершыў яго ў глыбока рэлігійнага чалавека.

1857 г.
Падчас праказаванні ўстаўшы пісьменнік ажаніўся з Марыяй Ісеева. Сумесным дачцём і ў імя, і пра 8 гадоў яшчэ жоўца пісьменніка памірае ад скароты, пакінуўшы яму на догляд панаіна Паўла.

1864—1879 гг.
Напрыкладна 1848-га Дастаеўскаліюбіўца апавесці “Белый моток”, а 20 кравіна 1860 года падарыўшы ашчэ на “Справе петрашэвіч”, якія які было стварэнне нелегальнай друкарні і ажаніўшыся перамаў у Расію. Пісьменнік уразлівацца ў Пецярбургскай крымаіі 8 месцаў, аднак адраўнае аб’яваванні і не прадастаўляе кампрамісаванай інфармацыі аб гэтай тэмацы. Творы праказаванні сворама пакаранне пачаў расстрай, кожнае лотым замкнёнае прымаў да 8 гадоў катаржна работ, а яшчэ панаіна Міхаіла і скаротна тэрмін да 4 гадоў ў наўстаный ваеннай службы асадына. Тыя не менш імя дэмакратыя аб імяне пакарання толькі пады дэмакратыя і скаротна пакаранне на Сяміпаўдзінску і скаротна пакаранне на Сяміпаўдзінску, што адна з прысудных палітэ ашчэ.

1865—1869 гг.
Да гэтага перыяду належаць першыя літаратурныя напісанні пісьменніка. За год да скончання ваеннай службы ён ўпершыню пераказаў і выданне “Пісьменнік Гранда” Анора да Баўлака, а пра год яшчэ свой першы ўласны твор — роман “Бесны лекач”. Пісатэрыя робіт Дастаеўскага прыносіць яму вядомасць, у 1845 г. Дастаеўскі піша апавесці “Дваіны”, якія, аднак, сутыкаюцца з некаторым непараўменнем.

1870—1879 гг.
Іншыраванне пакарання смерцю на Сяміпаўдзінскіх плацях, малючак Б. Паўроўскага

1879 г.
Партрэт 26-гадовага Дастаеўскага руці Кінстына Труаўскага, 1847 г.

Нарадок Дастаеўскага складаецца з 12 раманаў, 4 наваел, 16 апавяданняў і мноства іншых твораў. Пісьменнік лічыцца адным з заснавальнікаў экзізітэнцыяльнай і панаінальна рэлігійнага пакавання. Зіліўці Фёдар стваў Дастаеўскага побач з Шкспіраем, а яго “Браты Карамазавы” лічыцца найбольшым раманам усіх часоў.

У шлюбце з Ганнай Сніткінай у пісьменніка нарадзілася чацьвіра дзяцей, двое з якіх загінулі ў маленстве. Наступнікам роду Дастаеўскага стаў сын Фёдар, нашчады якога прыводзілі ў Беларусь. Жонка пісьменніка пасля яго смерці займалася заахваваннем літаратурнай спадчыны мужа і выданнем збороў яго твораў.

Творы Дастаеўскага сталі вядомымі далёка за межамі Расіі шчы пра яго жыццё і да пераказав. Справадзіў сусветная слава сваёй працай. Увогуле яго пасля яго смерці. Сёння Фёдар Дастаеўскі ўзброўна самым вядомым і папулярным рускім пісьменнікам у свеце. Яго творы перакладзены на 170 моў, у тым ліку на беларускую.

Алёндра Ч. Ваўноў і Ф. Дастаеўскі, 1858—1859 гг.

Дастаеўскі ў другой жонкай Ганнай Сніткінай

1881 г.

Дастаеўскі на свораітым ловам. Малючак М. Крамскога, 29 студзеня 1881 г.

Герой для партрэта

Коды народнага мастацтва

У выставачнай зале Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра днямі рэалізоўваўся арт-праект "Партрэт майстра". На вернісажы ішла гаворка і пра тое, у чым вытокі рамесніцкай актыўнасці на беларускай зямлі. У іншых краінах нават пры вялікім старанні аналагаў не адшукваць. Віцебскі праект і падтурхнуў да стварэння гэтага артыкула.

Беларусь спрадвек была краем аратых і ваяроў. Уменне накарміць да абараніць сваю сям'ю заўжды лічылася ші не будзённай. Але час ад часу будзень пераўтвараецца ў свята, проза — у паэзію, а ў да мякка прызменгена чалавека раптам вырастаюць крылы рамесніка-творцы. Ваяр становіцца знаўцам кавальскай справы, а хлебароб пачынае вырабляць чыстага гучанна дудкі ды жалейкі. Беларусь — краіна крылатых. Ші — рукастыя.

РУКАСТЫЯ

Да месца здаць паказку, дзе праўды больш, чым фантазія... У чыстым полі трыба было казарму ўзвесці. Генерал пашыхтаваў салдат: "Муляры ёсць? Крок наперад!" Ніякага руху. "Цесляры ёсць?" Рэакцыя — тая ж. "А тыкоўшчыкі?" Усе на месцы стаяць. І тады камандзір выкарыстоўвае апошні шанец: "Беларусы, крок наперад!" Казарму пабудавалі з апрадзжаным усіх графікаў. Рукасты!

Уменне рабіць штошыці рукамі для жыцця і прыгажосці выпрацоўвалася вякамі. Выхоўвалі не толькі бацькі-умельцы. Выхоўвалі пшуча, рака, паплетка, спеў птушак, водар і гончых красак на паліне. Усё гэта са старым пераходзіла ў спадчыну панені, на ручнік са збанком. Усё гэта было жаданнем любіць і родны край, і аднавіскаўна. Мы, бадай, сталі часткай прыроды. Ці варта яшчэ тлумачыць, адкуль узсяля ў нас ткачыі, разьбярны, ганчары...

ЯК АБЛОКАУ У НЕБЕ

Па словах старшын Беларускага саюза майстроў народнай творчасці **Яўгена Сахуты**, рукастыя па Беларусі падлічыць немагчыма, адным словам — як аблокаў у небе. Амаль усе яны канцэнтруюцца вакол 105-і дамоў рамёстваў. У Саюзе майстроў народнай творчасці — 620 чалавек. Народных — 200.

Я значна бы, што адна з выніковых у гэтым плане Віцебшчына. Абласным управленнем культуры з 1990-га і цягам 20 гадоў кіраваў тут Мікалай Пашынскі. Глыбока паважаю Мікалая Пятровіча за важкі ўнёсак у развіццё канкрэтнай і адмысловай праектаў. Гэта пры ім набыў яскравае аблічча "Славянскі базар...". Былі створаны найстарэйшыя ў рэспубліцы брэндывыя фестывалі. Гэтакаса інтэнсіўна сталі развівацца дамы і цэнтры рамёстваў. (Цяпер іх, па словах начальніка аддзела традыцыйнай культуры абласнога метадычнага цэнтру **Лілі Рэзнінай**, — 24. Кожны імянецца адраўці менавіта мясцовы рамесніцкі традыцыі.) Першы ў Беларусі на пачатку 1990-х быў створаны РДР у Глыбокім. Пісаў пра яго шмат разоў. Яшчэ столькі ж напішу.

ПАСЛУХАЦЬ ЦВЫРКУНА

Сёння ж хачу згадаць Шумілінскі раённы Дом рамёстваў. І нагода для гэтага больш чым шудоўна: персанальная выстава саломаліццельчыцы з гэтай установы **Наталлі Сцержанковай**. Перад тым як патлумачыць сутнасць арт-праекта

"Партрэт мастака" і распавесці пра геранію гэтага партрэта, хачу згадаць вось пра што...

Упершыню пабываў у раёне гадоў дзесяць таму. Уразіла ашчаднае стаўленне да мясцовых традыцый. Дзякаваць Богу, такі, я б сказаў, навуковы падыход да справы ўласцівы сёння ўсім нашым дамам рамёстваў. У нас казалі: у кожнага наша майстры, каб спяваў ён гэтак жа прыгожа ды суладна, як і вякі таму. Атрымліваецца!

Што уразіла на Шуміліншчыне канкрэтна? Адмысловае тэхналогія вырабу саламяных павукоў, чорна-зямлянная павуча кераміка, хлеб на аеры (пры РДР у Віцебскай вобласці спрэс дзейнічаюць клубы аматараў нацыянальнай кухні) і крупнік з медавухі...

23 ВЫСТАВЫ

Арт-праект "Партрэт майстра" стартаваў у 2020 годзе. Сутнасць яго ў тым, што кожны майстар вобласці павінен паказаць свае здабыткі ў фарме персанальнай выставы. Адмысловае творчыя работы і мусяць складзі агульны ды максімальна выразны партрэт носьбіта традыцыйнага мастацтва (устна на Віцебшчыне налічваецца іх больш за тысячы, народных майстроў — 21). У выставачнай зале абласнога метадычнага цэнтру прайшлі ўжо 23 такія выставы.

Гераній наяданні стала металыст Шумілінскага РДР **Наталлі Сцержанковай**. Маладая ды смелая. Менавіта яна гадоўна па павуках. І не толькі ў роднай вобласці.

НЕ ПЯЦЬ ВУГЛОЎ, А ЧАТЫРЫ

Наталлі Аляксандраўна — з самога Шуміліна. Рамісто ёй далі не бацькі. Тут, можна сказаць, асабіста ініцыятыва (ші амбіцыя?) спрацавала. Вучылася дзядзючына ў адным з каледжаў Польша. А пры ўстанове дзейнічаў гурток па саломаліццельчыне. Сцержанкава наведвала яго рэгулярна, да гадз запар. Зачапіла тое, што салама цёплая ды залатая. Рочы з яе атрымліваюцца прыемныя: для добрага шчаслівага жыцця прыдатныя.

Але ўсё гэта лірыка. А пачала Наталлі Аляксандраўна з экспедыцый. Дзясяткі бабুলь наведвала. Высветліла, да прыкладу, што ў суседнім Гаралку саламяны павук традыцыйна меў пяць вуглоў, а на Шуміліншчыне — толькі чатыры. Пачала пытацца ў бабুলь: "Чаму?" А тыя ў адказ: "Так мама ды бабуля вучылі!" Раз вучылі, значыць, так трэба.

У чым яшчэ адрозненне шумілінскага павука? У тым, што рабўс ён часам на бульбе. Ураханне ад гатовай рочы было такое, нібыта складзена яна з маленчкіх сонцаў. А яшчэ, як паказалі выезды да высковых носьбітаў мясцовых традыцый, упрыгожвалі павука фанікамі ад шукера. З бульбы Наталлі Аляксандраўна паэксперыментавала, але ад фанікаў адмовілася.

Так накрэсе Наталлі Сцержанкава стала народным майстрам.

Арт-праект "Партрэт майстра" — шэраг персанальных выстаў майстроў вобласці, на якіх яны паказваюць свае здабыткі.

АЛІСА НЕ ПАДВЯДЗЕ

Я паікавіўся ў **Наталлі Аляксандраўна**, якую мэту сваёй творчай дзейнасці яна лічыць гадоўнай. Адак быў такі: "Пастаяннае развіццё мастацтва. І без вучыў тут не абойсця".

Дачка майстрыхі — дзевяцікласніца **Аліса** — самая надзейная вучаніца. Яна не падвядзе, справу маміну не кіне. А яшчэ ў **Наталлі Сцержанковай** амаль дзясціят васымгадоўных пераемніцаў традыцый. Займаецца з імі сур'ёзна і прыліпа. Саламяны павук, як цялома, захоўвае хату ад кепскай энергіі, аберагае і нахтыяе на яскравае жыццё-быццё.

Што яшчэ можна было бабачыць на "саламянай" выставе? Кветкі, пано, вянкi, каляндныя маскі са скуры, аздобленыя карункамі з саломы. Нават пры пахмурным надвор'і выставачная зала метадычнага цэнтру адлівала светлым золатам.

ЗАМЕСТ ЗАКАНЧЭННЯ

Вельмі шкадую, што не пераняў у свой час рамісто. Было ў каго. Дзядзька **Піліп** прайшоў праз дзве вайны, вярнуўся нават не параненым. І пачаў здзіўляць усіх сваёй адчайнай рукастасцю. Ён хапаўся за усё: рабў на зграбныя друаўныя флогіеры ў выглядзе прыгожых знішчальнікаў, ставіў ліпкі на дзядзючына боікі (ды так, што мы тыя ліпкі знайсці не маглі!), плёў з лаза акуртантыя кошыкі: вялікія — для працы, маленькія — для падарункаў-сувеніраў ўнукам. Дзе б працесі пачаў і глядзець бягонька, як гэта робіцца. Дзе б высветліць, якім чынам дзядзька **Піліп**, не маючы настайнікаў, самастойна асвоў раміства пелі, шаўца і пшчыльніцтва.

У мяне не атрымалася. Атрымаецца ў тых высці, што бегонца на гурток да **Наталлі Сцержанковай**.

Яўген РАПІН
Фота з архіва герані

Красуй, красавік!

Брэндывыя мерапрыемствы месяца

26 / 03

Красавіцкі каляндар адкрывае **Міжнародны фестываль старажытнай і сучаснай камернай музыкі** ў Полацку. У праграме — сем канцэртаў, дзе выступіць відэа-музыка выканаўцы Беларусі і Расіі. Урачыстае адкрыццё абудзецца ўжо заўтра, 26 сакавіка, а музычная праграма, якая разгортваецца на базе Сафійскага сабора, працягнецца па 20 красавіка.

16 / 04

А паглыбіцца ў традыцыйны Брэстчыны запрашае аграгарадок **Бездзеж**, што ў Драгічынскім раёне. Там 16 красавіка пройдзе **вясновы абрадавы каравол "Стрышка"**: у першы дзень праваслаўнага Вялікадня пасля вярхоўнай службы з выкананнем спеву ўдзельнікі абраду абышчюць хросным холам Свята-Троіцкаму царкву, а затым водзяць каравол як сімвал сонца, цёплай вясны года, адраджэння жыцця і пачатку паліваў работ. Таксама ў рамках свята праходзяць выступленні фольклорных калектываў.

01 / 04

Першага красавіка да сябе запрашае Гродна — на **фестываль кірмаш вырабаў народных промыслаў "Гродзенскі традыцыі ды свята Вялікадня"**. Штогод напярэдні Вербнай нядзеі больш за 100 майстроў Гродзеншчыны прадставілі свае творчыя работы: вербачкі, якікі-пісанкі, святочныя сувеніры, паштоўкі ручной работы, кошыкі, сурвэткі з велікоднай сімволікай і традыцыйную вышчу.

17 / 04

Яшчэ адзін абрад — **"Ваджліне Сулы"** — правядуць 17 красавіка ў вёсках **Гадзічэва** і **Маркавічы** на **Гомельшчыне**. Шыромыня патрэбная для добрага ўраджая, моцнага здароўя ўсіх жыхароў і каб заспакаіцца ад прыроднай стыхіі — маланкі. Дарчы, абрад "Ваджліне Сулы" ўключаны ў **Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь** у 2019 годзе.

23 / 04

Унікальнае **Свята Пісанкі** запланавана на 23 красавіка ў гарадскім пасёлку **Сапоцкін**, што на Гродзеншчыне. Мясцовае тэхналогія ўпрыгожвання велікодных яек — пісанак — унесена ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь. Арганізатары запрашаюць усіх наведваць **Велікодны сад і павесіць на дрэва сваю пісанку**. Тут жа пройдуць майстар-клас па роспісе велікодных яек і традыцыйнай баі веранымі яйкамі "Бягі". На працягу свята будуць арганізаваныя тэматычныя фотазоны, конкурсы для дзяцей і квет-гульні.

15 / 04

Наступнае брэндывае мерапрыемства абудзецца 15 красавіка. У **Гомелі** пройдзе **Светвы дзень выця** — малюнічае свята, якое нікога не зможа пакінуць абываючым. Штогод **Гомельскі дзяржаўны царк рыхтуе для наведвальнікаў розныя тэматычныя плянкі, майстар-класы і захапляльную царквуна праграму для дзяцей і дарослых**.

21 / 04

На гэтым жа тыдні 21 красавіка пройдзе **сацыяльна-культурная акцыя "Бібліяноч"** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Мерапрыемства ладзіцца ў папрыхому чытанні і сацыяльнай значнасці літаратуры як найважнейшай часткі нацыянальнай культуры. У праграме — мноства тэматычных пляцовак для дарослых і дзяцей: кветы, шахматна-шахачныя турніры, выступленні музыкантаў, літаратурныя віктарыны, ілюзійныя шоу, музыка-літаратурныя гасцеўні, дэманстрацыя кінастужак і многае іншае.

20 / 04

У **Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтва** з 20 па 22 красавіка абудзецца **Рэспубліканскі конкурс "Дзеі-канцэрт"**. У спаборніцтве возьмуць удзел найлепшыя моладзевыя харэаграфічныя калектывы і сольныя выканаўцы. Іржым і незабытым віловічым стануць шыромыня ўзнагароджаны і гала-канцэрт закрыцця конкурсу, на якім выступіць пераможцы і прызёры.

17 / 04

У **Беларускім дзяржаўным акадэміі музыкі** з 17 па 22 красавіка абудзецца **VI Міжнародны Велікодны Фестываль**. Для наведвальнікаў падрыхтаваны творчыя мерапрыемствы з удзелам вядучых музыкантаў Рэспублікі Беларусь і замежжя, а таксама канцэрт таленавітых маладых музыकाў.

Выстава творчых работ "Прыгажосць рукамі нашых жанчын"

Праз духоўнасць ды творчасць

■ У **Алхольскай сельскай бібліятэцы** дзень праваслаўнай кнігі адзначылі выставай і вечарам духоўнасці пад назвай "Жывое слова мудрасці духоўнай". Прысутныя — людзі рознага ўзросту — змаглі больш даведацца аб праваслаўнай літаратуры і задумацца над важным жыццёвым пытаннем. Дарчы, для самых маленчкіх, выхаванцаў старэйшай групы дзіцячага садка, быў арганізаваны асобны ўрок "У гасцяў у Чабурашкі". Тэмай яго сталі сібірства, мір, спагада, Дарчы, літаратурныя віктарыны, ілюзійныя шоу, музыка-літаратурныя гасцеўні, дэманстрацыя кінастужак і многае іншае.

■ У **Домжарыцкай сельскай бібліятэцы** **Лельскага ЦБС** прайшла выстава творчых работ **місцёвых рукадзельчыц** "Прыгажосць рукамі нашых жанчын". Уразіла разнастайнасць захапленніў рукадзельчыц: вышчуя крэйжыкам, вязанне пацак і сурвэткаў, стварэнне ўпрыгожванняў, дэкарацыйных сурвэткаў, папшоўкаў у стылі скрапбукінг, батляк, алмазана маляўка, валіныя з воўны, каршыні алесі і па нумарак, акрылены і нават лічбавы жывалі! Па словах бібліятэкара **Ташыі Смялянй**, шматлікіх кавальчыцкіх не хавалі свайго захаплення.

■ Задачкі сектара рэкламы і менеджменту **Смагродскага раённага цэнтру культуры** **Ілона Смагур** наведвалася на вытокі свайго краю. Ва ўстанове культуры прайшоў творчы вечар **Валініч** і **Жыццё ў менавіта**, на якім гучалі вершы творцы і песні на іе словы. Абылася і прэм'ера: **Аляксандр Лях** выканаў "Садзібу Атынкава", да якой ён напісаў музыку. А ў **Залескім Доме культуры** ў рамках раённага агляду-конкурсу па ўсіх відах і жанрах аматарскай мастацкай творчасці прадставілі канцэртную праграму "У любові жыць — чалавечкам быць". Прысутныя маглі наталіцца творчасцю вакальнай групы "Залеснянка", знакамітай залескай "Батлейкі", а таксама гурткаў "Фламінагі" і "Майстэрства выдучы".

■ Адкрыты конкурс-фестываль "Звініць струна" ў **Алхольскай дзіцячай школе мастацтваў** ужо дзвяты раз тэматычна запісаў да ўзросту таленавітых хлопцаў і дзяўчат. Як наведвальніца загална народнага струннага аддзялення **Дар'я Аганюч**, пастаборнічак у юным і званым фармаце навакзалі больш за 100 юных выканаўцаў з Гродзенскай, Віцебскай, Брэстскай абласцей і горада Мінска. Упадальнікам гран-пры сталі ансамбль шыбальністаў у складзе **Матвея Козара** і **Рамапа Гудзевіча** СШ № 3 Ашмян.

▲ Сцена са спектакля РТБД

▲ Сцена са спектакля Магілёўскага драмтэатра

“ГАЛЁРКА” – адмысловая пляцоўка для будучых крытыкаў, мастацтвазнаўцаў, культуролагаў, журналістаў. Тут студэнты абмяркоўваюць спектаклі ды выставы і выносяць свой вердыкт. Прыслухоўвацца да яго ці не – вырашаеце самі.

Тойфі ў выкананні Амалі Старавойтавай

Аскетныя дрэва і раздзяляльная рыса на сцэне Магілёўскага драмтэатра

Дэкарацыі да пастаноўкі ў РТБД

Лічбавая драма, або Спектакль пра маці, якая (не) разумее сваё дзіця

Адзінаццаты год п’еса “Гэта ўсё яна” актуальна і востра распавядае гісторыю жанчыны, якая імкнецца наладзіць адносіны з сынам-падлеткам.

ЗАВАЯВАЛА СВЕТ

П’есу “Гэта ўсё яна” напісаў у 2012-м Андрэй Іваноў у рамках лабараторыі Цэнтра беларускай драматургіі. Гэты пакаленчы “дыялог” сплалася не толькі аматарам тэатра, але і прафесіяналам — за сярэдняй рэалізацыі браўся расійскі, латвійскі, чэшскі, эстонскі і нават уругвайскі рэжысёры.

Дэбрэжэкт Іваноў ставілі ў і розных гарадах Беларусі. Напрыклад, інтэрпрэтацыя Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра прадстаўлена гледчыні тры гады там, а спектакль Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі ідзе з 2016-га. І вось пытанне: дзе атрымалася больш удалая пастаноўка?

АДНА ГЕРАІНЯ, ДВА ЎВАСАБЛЕННІ

Ролю маці ў спектаклях адпаведна сыгралі Ірына Дунчанка і Заслужаная артыстка Беларусі Людміла Сіларкевіч. Як няма аднолькавых бацькоў, так і актрысы паўстаілі абсалютнай супрацьлегласцю адна адной.

Людміла ўдасціны асабліва акцёрскі арыстакратызм, які выявіліся стрыманасцю персанажа, з выразным срыжнем і глыбіннай эмацыянальнасцю. Праца Ірыны Дунчанкі, актрысы Магілёўскага драмтэатра, не рафінаваная досведам іншых роляў, яе выкананне набліжана да дакументальнасці: падчас тэлефоннага размовы яе гаворка дзіўная, паўтаральная і абрыўчастая, а ў размове з сынам то наўмысна далікатная, то азлобленая ды агітная.

Але, нягледзячы на розныя падыходы да ўвасаблення, актрысы аб’ядноўвае адно: боль ў начах і тое, пра што нельга моўчы прыкрысць, не выпрабаваўшы ніколі маірынства ў пазаклінічным жыцці.

ПАДЛЕТКАВЫ “РАСПАД”

Наша рэалісцкая парадасальная ў двух складніках: у лішку віртуальнай і недахопе рэальнай камунікацыі. Бо выбар у падлеткаў паўстае паміж цу-

доўным лічбавым светам і шпілай будзённасцю.

Косцік — імпульсіўны, шалапутны, эгацістрычны. Менавіта такім мы ўбачылі падлетка ў выкананні акцёра РТБД Дзмітрыя Давідовіча. У пачатку спектакля яго ігра можа нават адштурхоўваць — яна быццам на мяккі, занадта гіпербалізаваная. Але пасля разумееш, што гэта распад падлеткавай псіхікі. Ад пачыночы да агрэсіі, ад бодна да ачадна.

Максім Чарнюк, які сыграў гэтую ж ролю ў Магілёўскім драмтэатры, дыяметральна процілегла паказваў Косціка. Тут не было надрыву і вар’яцтва. Акцёр пайшоў ад адваротнага: не ставіў паглыбляцца ва ўнутраным, а ўвасабляў меншій фактар — прагнэсісэцкі ўрост, перакананні і поглядвай. Праца Чарнюка была іранічнай і адкрытай, максімальна набліжанай да падлеткаў у зале.

З АВАТАРАМІ ЦІ БЕЗ?

Гісторыю, дзе пералітаецца віртуальнае і рэальнае, Андрэй Іваноў задумаў як ігру чатырох акцёраў: маці, сына і іх лічбавых аватараў — Тофі і Таўэрскага крумкача.

Рэжысёр-пастаноўшчык РТБД Моніка Дабраўлінская не павялася на ілюзію драматурга, аддаўшы перавагу так і актрысы паўстаілі абсалютнай супрацьлегласцю адна адной.

Тэкст сына Дабраўлінскай аформіла ў першым акце як перапіску з сябрам, якую агуваў акцёр, у другім — тэлефоннай размовай. Тым самым Косцік ніяк не ўземадзельнічаў з залай. Гэтую ролю на сябе ўзяла маці: яна глядзела ў камеру, быццам хадзіла сабе на допыце, або на тожшоў. Так у РТБД на авансцэну выдзіць гісторыя жанчыны, яе бачанне сітуацыі.

У Магілёўскім драмтэатры рэжысёр Уладзімір Пітровіч завоўвае арыгінальнае колькасць персанажаў. Ролю Тофі сыграла Амалі Старавойтава, а Таўэрскага крумкача — Валдзім Арцімяна.

Увядзенне лічбавых аватараў пазбаўляе п’есу таго псіхалагізму, які ёсць у пастаноўчым мінскім калег. Персанажы Тофі і Крумкача эмацыянальна плоскія. Яны не адлюстроўваюць рэальных пачуццяў, тым самым не даючы магчымасці зразумець галоўны трыггерны момант п’есы.

РОДНЫЯ—ЧУЖЫЯ

Сямейны разлад падкрэсліваецца і ў дэкарацыях. У пастаноўцы РТБД мастак Андрэй Жыгур стварыў нешта нахпаліт пазлаў, якія ніяк не падыхоўваць адзін да аднаго, але варта толькі змяніцца мізансцэне, як дэкарацыі злучаюцца, быццам ін’ інш.

Аўтар Магілёўскай сцэнаграфіі Геннадзь Кутовіч таксама праводзіць раздзяляльную рысу паміж маці і сынам: сцена рассячана белаю паласой, па абодва бакі якой існуюць два розныя светлы.

Тут няма нейкіх мудрагелістых пазлаў, дастаткова на фоне белага дрэва з чорнымі каранямі — сімвала глыбы сям’і, які да сваёй смерці незразумелай сілай прыняжэння аб’ядноўваў абсалютна розных людзей, хоць і родных па крыві.

ЗРАЗУМЕЛАЙ МОВАЙ

Хоць п’еса была напісаная больш за дзесяць гадоў таму, але дагэтуль застаецца актуальнай, як і праблема тургенёўскага рамана “Бацькі і дзеці”. З неактуальнага ў ёй толькі моладзевы слэнг. Як дарослая нярэдка няздольная падбраць неабходныя словы ў размове з падлеткамі, так і рэжысёры дзвюх інтэрпрэтацый не адважыліся адптаваць пад сучасную “лічбавую лінгвістыку” выразы, выкарыстаныя драматургам у тэксце.

“Гэта размаўлялі гадоў пяць таму”, — заўважалі і мінскія, і магілёўскія гледачыя.

ДЗЕ ГЛЯДЗЕЦЬ?

Адказу на гэтае пытанне няма. Розныя гарады, розныя інтэрпрэтацыі п’есы пра маці і сына, якія не зразумелі адно аднаго і ва ўмовах лічбавай рэалісці. Чому? Мабіль, гэты спектакль не для дарослых! Навошта спрабаваць адкрываць памылкі свайго бацькоўства? Думка памылковая, бо варыянт “Гэта ўсё яна” глядзець трэба — і не паасобку з падлеткамі, а разам, каб разарваць нарэшце ўрабарас неразумня.

Мікалай КАСЦЮКОЎ Фота з сайту тэатраў

Божы дар... і адна дробязь

Пра прыроду таленту філосафы і пісьменнікі разважалі спаком веку. Ад Платона да Дастаеўскага – кожны лічыў сваім абавязкам даследаваць тэму. І калі для першага метафарычна субстанцыя прыраўноўвалася да ўмоўнага “божага дару”, то другі называў яе пазізіяй у кожным дзедні.

Мы, вядома, не будзем спаборнічаць у досцеі з мысларамі, але ўсё ж на прыкладзе здольнага юнака, які планамерна, з год у год, ішоў да мары, паспрабуем вывесці формулу поспеху. Нядаўна Даніл Фібік стаў тройчы лаўрэатам I ступені Міжнароднага фестывальна-конкурсу танца “Запалі сваю зорку”.

НАТХНЭНЫ ФАЛЬКЛОРАМ

Творчы шлях нашага героя пачаўся ў дашкольным узросце. Калі яму было пяць, мама прывяла сына ў танцавальную студыю “Гаралзенскія карункі”. Праз год бацькі аддалі яго ў харэаграфічны клас гімназіі.

— Далей я вырашыў пайсці ў Гродзенскі дзяржаўны каледж мастацтваў на спецыяльнасць “народны танец”. Там выкладаюць асновы класічнага, сучаснага, балынага і, натуральна, народнага танца. Паспрабаваўшы ўсё, можна выбраць тое, што было для душы, — тлумачыць сваё рашэнне Даніл.

Пасля каледжа хлопек паступіў у Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэцкае культуры і мастацтваў, бо быў перакананы ў тым, што сапраўдным прафесіяналам чалавека можа зрабіць толькі ўсебаковае развіццё.

Значэнне маюць не толькі фізічныя навукі. Я хацеў паглыбіцца ў беларускі фальклор, разабрацца ў тым, як зарадзіўся нацыянальны танец. Пачуў, што ўніверсітэт даць мне якасную базу. І, шчыра кажучы, я шчаслівы знаходзіцца тут, сярод пе-дагагаў, якія дапамагаюць, накіроўваюць, калі нешта не атрымліваецца.

КРОК ЗА КРОКАМ

Зрэшты, смак поспеху хлопек адчуў яшчэ да паступлення ва ўніверсітэт. Разам з Заслужаным амаатарскім калектывам Рэспублікі Беларусь ансамблем танца “Гаралзенскія карункі” ён стаў лаўрэатам I ступені на Dream Dance Fest, што праходзіў у рамках “Славянскага базару ў Віцебску”.

— Мы вельмі захапіліся творчасцю знакамітага артыста балета Ігара Майсеева, і нам пачасцілася засноўць кар’ёрскі танец з веермай, стваральнікам якога ён быў. Да сёння та я перамога — адно з самых значных маіх дасягненняў, — з цеплынёй ўгадвае Даніл.

Даніл і Кацярына атрымалі заслужаную ўзнагароду

сваёй ведаў, якім добрым ён быў. Захацелася паглядзець, адкуль род пайшоў.

Ад ансамбля на конкурсе было прадстаўлена тры дуэты і адно сола. Даніл выступаў як асобна, так і з партнёркай — магістрам мастацтвазнаўства Кацярынай Новакавай.

— З Кайіў у нас доўгая гісторыя знаёмства. Яна трохі старэйшая, і так атрымалася, што я ўвесь час іду па яе слядах. Адзін каледж, адзін ўніверсітэт, і нават у магістратуру хачу паступіць на тую ж спецыяльнасць, што і яна — распавядае Даніл.

На папяртоўку да конкурсу дзят менавіта ўсёго месца. Рэзультаты праходзілі позна ўвечары, бо дзятлівым паддаваўся пад дзятучню, якая праз вучобу і працу не магла займацца ў іншы час.

— Мы разумелі, што тэрміны аб’яжвання, а залатняў — шмат. І заралася, што трэба было прыдумляць новыя элементы, у галаву нічога, акрамя жартаў, не лезла, — сміяецца малады таншор.

“У каледжы я быў захоплены тым, каб пастаянна танцаваць, і партнёркай былі вельмі мошныя, нам удалося ўбачыць іх папяртоўку. Асабліва ўразілі дзятчыны групы. Глядзець, калі ўжо цяпер так сваім целам валодаюць?” — распавядае наш герой.

ПРАЗ КАХАННЕ ДА ЛЮБОВІ

Сольны выступ Даніла называўся “У марэх аб палёце”. Харэаграфію распавядала Кацярына для свайго дзяржаўнага экзамена, што досыць распаўсюджана: амаль усе нумары ва ўніверсітэцкім ансамблі прыдумляюць студэнты. Да конкурсу дзятвай заставалася толькі падкарэктаваць некаторыя рухі, падлазіць іх пад нашага героя.

—Складанасць была ў тым, што бо-лішынасць нашага рэпертуару разлічаная “на масу”, — тлумачыць артыст. — Неабходна было перарабіць нумары для дзят.

У рамках дысцыпліны “Мастацтва балетмайстра” пара падрыхтавала “Польку Гвінаў”, “Чырчак” і “Галубку”. Менавіта “Галубка”, крыхальна і лірычная кампазіцыя, заслужыла асаблівае любоў публікі. Дзятучнюк пільнасіі кожнага руху, пяшчоты і далікатнасці жэстаў партнёры паказалі сапраўднае і чыстае каханне — менш чым за тры хвіліны.

На Міжнародным фестывальна-конкурсе танца “Запалі сваю зорку”

— Гэты нумар мы выканалі ў на Гала-канцэрце. Пасля да нас падыходзілі члены журы, іншыя ўдзельнікі, выказалі захапленне. Усіх вельмі расчуліла кампазіцыя, што, вядома, не магло не парадваць нас з Кайіў, — дзятліца эмацыяналі ад удалага выступлення хлопца.

ТРОЙЧЫ ПЕРШЫ

Міжнародны фестываль-конкурс танца “Запалі сваю зорку” праходзіць з 3 па 6 сакавіка ў Кайіўнах, у ім удзельнічалі найбольшыя таншоры з Расіі, Казахстана, Балгарыі, Беларусі — 167 нумароў, 47 харэаграфічных калектываў. Варта адзначыць, што нашу краіну прадстаўляў толькі ансамбль БДУКМ. Гэта прымусіла беларускіх студэнтаў хваляцца яшчэ больш.

— Я ачуваў неверагодны ціск, ба-жэжвання, а залатняў — шмат. І заралася, што трэба было прыдумляць новыя элементы, у галаву нічога, акрамя жартаў, не лезла, — сміяецца малады таншор.

“У каледжы я быў захоплены тым, каб пастаянна танцаваць, і партнёркай былі вельмі мошныя, нам удалося ўбачыць іх папяртоўку. Асабліва ўразілі дзятчыны групы. Глядзець, калі ўжо цяпер так сваім целам валодаюць?” — распавядае наш герой.

Аднак, на ішчасце, хваляванні аказаліся марнымі. Данілі стаў лаўрэатам I ступені ў намінацыі “Прэм’ера” — сола ва ўзроставай групе ад 21 года, а ў дзятце з Кацярынай Новакавай атрымаў яшчэ два дыпломы і званне лаўрэата I ступені ў намінацыях “Народны танец” і “Стылізаваны народны танец”. Ансамблем кафедры харэаграфіі БДУКМ таксама быў узнагароджаны спецыяльным дыпломам “За высокі ўзровень выканальніцкага майстэрства і прафесійную папяртоўку”.

Дык што ж такое талент? Наўрад ці можна знайсці дакладны адказ на падставе аднаго прыклада. Але ж гэтакія артысцкі мы намацалі. Гэта пастаяннае выкананне маленчых планаў, бяскочнае жаданне развіцця, упартыя штодзённыя праца. І праб-ноўка лезць, якія робіць з талена-вітка чалавека паспяхова: пачуццё пазыкаў за тое, што ў яго ёсць. І наш сённяшні герой — яе ўладальнік — абавязкова яшчэ доўгі час будзе блішчэць на сцэне, як і марыў аб тым усё жыццё.

Ксенія ЗАРЭЦКАЯ Фота з архіва героя

Ява і мроі старой цытадэлі

Якім будзе лёс гістарычных мураў на беразе Бярэзіны?

Апошнім часам зноў пачалі актыўна абмяркоўваць перспектывы рэгенерцыі Бабруйскай крэпасці, унесенай у Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей. Комплекс складаецца з 48 аб'ектаў, з якіх 32 знаходзяцца ў камунальнай уласнасці і належаць Бабруйскуму краязнаўчаму музею, а 16 — прыватным уласнікам. Канцэпцыю рэгенерцыі і прыстававанне будынкаў распрацаваў Інастytut “Белдзяржпраект”. На тэрыторыі, дзе падчас нацыскай акупацыі размяшчалася лагэр для савецкіх ваеннапалонных, прадумеджваецца магчымасць стварэння цэнтра патрыятычнага выхавання і музейнай экспазіцыі за кошт сродкаў Саюзнай Дзяржавы. Гэтая гістарычная мясціна бачыла многае.

ЗНІКЛЫ ГОРАД

Драўляны замак у Бабруйску ўпершыню згадваецца ў 1387 годзе, хаця, вядома, паселішча на гэтым месцы існавала і раней. У складзе Вялікага Княства Літоўскага Бабруйск, дзякуючы свайму выгоднаму геаграфічнаму становішчу, зрабіўся буйным і заможным, атрымаў магдэбургскае права, тут квітнелі рамесны і гандляр. Але лёс не жадаў быў літвінства да горада і яго знішчыў — у сярэдзіне XVII стагоддзя Бабруйск зведаў разбурэнні падчас паўстання пад кіраўніцтвам Багдана Хмяльніцкага і вайны Расіі з Рэччу Паспалітай. У 1793 годзе, у выніку другога падзелу “дзяржавы абшукі народнай”, Бабруйск апынуўся ў складзе Расійскай імперыі. Мірнае існаванне горада і гэтым разам наоўгу не заняўся — яшчэ да пачатку новай вайны Бабруйск зрабіўся ахвярай падрыхтоўкі да баявых дзеянняў. У 1807 годзе горад быў абраны месцам будаўніцтва магчымага фартыфікацыйнага комплексу — адной з крэпасцей, якія мусілі ахоўваць новадзеляныя тэрыторыі імперыі.

АПОШНІ СЛЕД

Стары Бабруйск, як і Брэст, быў зруйнаваны амаль цалкам, а на яго месцы была узведзеная агромністая сістэма земляных і мураваных умацаванняў. Зрэшты, збудаваньне крэпасці цалкам да пачатку вайны ў 1812 годзе не паспелі, і асноўную частку комплексу ўзводзілі ажно да трынаццатага XIX стагоддзя. Адноны будынак, які захавалася на тэрыторыі цытадэлі ад старога горада, — былы касцёл св.Іаанна Пятра і Паўла, які належаў каталіцкаму ордэну езуітаў, з сучасным адрасам па вуліцы Тэадора Нарбута, 7. Узведзены ў сярэдзіне XVIII стагоддзя, пасля разбурэння старога горада і пабудовы новай крэпасці ён быў перабудаваны пад склад боепрыпасаў. Муры захаваліся толькі да ўзроўню другога паверха, знішчаныя былі і высокія вежы. Да 2005 года ў гэтым будынку знаходзілася гаўптвахта вайсковай часткі, размешчанай у крэпасці з савецкіх часоў. Апошні гмах старога Бабруйска таксама яшчэ чакае вырашэння свайго далайшага лёсу.

СВЕДКА ТРАГІЧНЫХ ПАЗДЗЕЙ

Новы горад, падзелены на роўныя кварталы кварталаў, вырас на захад ад сцен крэпасці, размешчанай ля ўзбярэжжа Бярэзіны. А тут, дзе некалі віравала жыццё і квітнелі гандляр, на доўгія гады атабарылі вайсковыя часткі. Бабруйская крэпасць увайшла ў гісторыю таксама як адзін з цэнтраў руху дэкабрыстаў — тут служылі такіх вядомых ўдзельнікі паўстання 1825 года, як Сяргей Мураўёў-Апостал, Міхаіл Бястужаў-Румін і Іван Павала-Шыякоўскі, якія былі чальцамі Паўднёвага таварыства. Дваццатае стагоддзе запісала ў гісторыю крэпасці новыя трагічныя старонкі. У гады Савецка-польскай вайны 1919—1920-х, калі Бабруйск лезуны час знаходзіўся пад польскім кантролем, менавіта тут размяшчаўся лагэр, у якім утрым-

лівалі ваеннапалонных чырвонаармейцаў. У міжваенныя гады, калі Бабруйск увайшоў у склад савецкай Беларусі, тут размяшчаліся вайсковыя часткі. А з пачаткам нацыскай акупацыі, якая прыйшла ў горад 28 чэрвеня 1941 года, на тэрыторыі крэпасці зноў быў створаны лагэр для савецкіх ваеннапалонных, вядома пад назвай “шталаг № 131”. Ключымі момантам трагедыі лагэра была аздажана гітлераўцамі правакцыя ў ноч на 7 лістапада 1941 года — талды яны адмыслова падпалілі казармы, у якіх утрымлівалі палонных, а калі тыя пачалі ратавацца ўцёкамі — расстрэльвалі іх, знішчыўшы такім чынам калі яны і былі чалавек. Гэтыя падзеі, якія іншага, тым, што ў савецкіх чася ён некалькі дзесяцігоддзю выкарыстоўваўся як... басейн, і адзін з самых незвычайных з выгляду касцёлаў Беларусі — неагатычны храм, званца якога ў 1958-м была зруйнаваная, а замест яе прыбудаваны пяціпавярховы адміністрацыйны гмах. Усе гэтыя “разныкі”, якія сведчаць аб багатай і незвычайнай гісторыі горада, несумненна могуць выклікаць зацікаўленасць у любога аматара даўніны. А калі да гэтых турыстычнага патэнцыялаў дадаць яшчэ і Бабруйскую крэпасць з яе россыпам загадкаў і таемніц, Бабруйск можа зрабіцца сапраўдным цэнтрам прыцягнення для гасцей з усёй краіны і з-за яе межы.

ШТО ДАЛЕЙ?

У пасляваенныя гады, які гэты часта бывала, крэпасць, нагледзячы на ўсе жахі, якія тут чыніліся

Крэпасць над Бярэзінай даўно і на правае зрабілася візітнай картакі Бабруйска.

Антон РУДАК
Умацаванні Бабруйскай крэпасці
Фота аўтара

падчас акупацыі, зноў выкарыстоўвалася для размяшчэння вайсковых частак. Старыя умацаванні ўсё больш разбураліся пад уздзеяннем часу, значныя змены адбыліся і ў ландшафце крэпасці — некаторыя з будынкаў былі засыпаныя зямлёй. Статус помніка крэпасць атрымала толькі ў 2002-м, яшчэ праз чатыры гады распачаўся працэс перадачы яе аб’ектаў ад Міністэрства абароны ў ўласнасць горада.

Пасля гэтых падзеяў распачаліся захады па прывядзенні тэрыторыі крэпасці да ладу, дзе-нідзе быў вернуты першапачатковы ландшафт, будынкі расчышчаны ад нааснаенняў зямлі. Наогул жа на тэрыторыі крэпасці да нашых дзён зберагліся з дзясятка двухпавярховых цагляных умацаванняў рознай ступені захаванасці, а таксама каля дваццаці будынкаў гаспадарча-прамысловага характару. Дайшлі да нашага часу і тры самыя казармы, якія былі сведкамі трагічнай гібелі вязняў гітлераўскага лагэра. У перспектыве мяркуецца рэстаўрацыя з мадэрнізацыяй гаржавага рэзідэнта, аднаўленне Мінскай варты, фрагментаў унутраных абарончых ваулоў, добраўпарадкаванне прылеглых тэрыторый. Тут можа размясціцца музейная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі крэпасці.

Крэпасць над Бярэзінай даўно і на правае зрабілася візітнай картакі Бабруйска. Але не варта думаць, што акрамя яе ў горадзе больш ніяма на што паглядзець аматару помнікаў гісторыі і архітэктуры. Тут захаваліся адзін з найбольш цудоўных комплексаў дараваляцыйнай гаральскай забудовы XIX — пачатку XX стагоддзяў. У горадзе яшчэ багата цікавага: гэта і помнікі дзяржаўнай архітэктуры, такія як знамяціны будынак у стылі мадэрну, вядомыя як колішні дом купчыка Кашчэйчына і сем будынкаў сінатог, якія цудам зберагліся да нашага часу, і Свята-Нікольскі сабор, вядомы, маё іншага, тым, што ў савецкіх чася ён некалькі дзесяцігоддзю выкарыстоўваўся як... басейн, і адзін з самых незвычайных з выгляду касцёлаў Беларусі — неагатычны храм, званца якога ў 1958-м была зруйнаваная, а замест яе прыбудаваны пяціпавярховы адміністрацыйны гмах. Усе гэтыя “разныкі”, якія сведчаць аб багатай і незвычайнай гісторыі горада, несумненна могуць выклікаць зацікаўленасць у любога аматара даўніны. А калі да гэтых турыстычнага патэнцыялаў дадаць яшчэ і Бабруйскую крэпасць з яе россыпам загадкаў і таемніц, Бабруйск можа зрабіцца сапраўдным цэнтрам прыцягнення для гасцей з усёй краіны і з-за яе межы.

Дамінік Стэфановіч. Ля вытокаў беларускага піянізму

З нагоды Сусветнага дня фартэпіяна, які адзначаецца 29 сакавіка, пагаворым пра знамяцімага мінскага піяніста Дамініка Стэфановіча. Падаецца, жыццярэйс гэтага папулярызатара музычнай культуры будзе цікавым не толькі адмыслоўцам.

ТРОХІ АСАБІСТАГА

Неяк у 2000 годзе ў маю хатнюю бібліятэку трапіла кніга Аляксандра Капілава і Алены Ахвердавай “Музыкальная культура Беларусі XIX — пачатку XX века”, што ўтрымлівала невялікі нарыс пра Стэфановіча. Крыху пазней напатаку кнігу гісторыка Геннадзя Кісялёва “Героі і музы” (1982) з нарысам, напісаным на багатым арыфным матэрыяле. Пасля прачытаў артыкул Алены Ахвердавай “Пачынальнікі беларускага піянізму” (1985) ды шмат іншых публікацый. І выявілася, што “стэфановічыяна” не толькі тулае на адным месцы, але ўжо нават забыла многае з таго, што Кісялёў апышчу ў архівах Беларускай і Літвы ў 1970—1980-х. Так пачалося гэтае даследаванне...

ШЛЯХЕЦКАЯ ФАМІЛІЯ

У мінскім гістарычным архіве захоўваецца багата дакументаў, датычных роду Стэфановічаў. Пачынальнік роду Рыгор нібыта быў буйным мінскім уладаркам напрыканцы XVII стагоддзя. Яго сын Станіслаў, зноў нібыта, жыў на Брацлаўшчыне і ў 1720 годзе быў харунжым уцёкамі брыгады (хаця гэтая 2-я брыгада Навянальнай кавалерыі ВКЛ была створаная толькі ў 1776-м). Цікава, што ў дваранскай справе іншай галіны роду Станіслаў названы бясшчэным (М.). Пры гэтым ён некай наездзіў Андрэя Францішка, а той — Рыгора Юзафа. Невядомай раней метрыцы брацтва вядома, а замест яе прыбудаваны пяціпавярховы адміністрацыйны гмах. Усе гэтыя “разныкі”, якія сведчаць аб багатай і незвычайнай гісторыі горада, несумненна могуць выклікаць зацікаўленасць у любога аматара даўніны. А калі да гэтых турыстычнага патэнцыялаў дадаць яшчэ і Бабруйскую крэпасць з яе россыпам загадкаў і таемніц, Бабруйск можа зрабіцца сапраўдным цэнтрам прыцягнення для гасцей з усёй краіны і з-за яе межы.

Дамінік Стэфановіч.
Мастак Часлаў Манюшка, 1836 г.

СЯМ’Я

Дамінік быў жанаты тройчы. Паўліна з Навіцкіх і Дарота з Дамброўскіх — мінчанкі. А вось трэцяй жонкай стала Марыя Іванушкіна Сальце (Сотіе), швейцарка з горада Аванш, якая атрымала адукацыю ў Жэневе і з нейкай прычынай напрыканцы 1840-х трапіла ў Мінск. Ад кожнай з жонак Дамінік меў дзетак. Апошнім нарадзіўся Казімер, хрост якога адыбуўся 27 чэрвеня 1862 года (стары стыль). Сярод запрошаных на ўрачыстасць быў вучань і сябра Стэфановічаў Манюшка, які яшчэ ў лютым знаходзіўся ў Парыжы і Берліне, вясной у Варшаве, а 24 чэрвеня (6 ліпеня), акупат пад нараджэнне Казіміра, прыехаў з жонкай на радзіму і спыніўся ў доме Ваньковічаў.

СЯБРЫ. ШТО НІ ІМ’Я...

Калі раней мы маглі толькі меркаваць пра кола сяброў гэтай сям’і, то сёння маем дакладны адказ. 4 (16) мая 1852 года ў Стэфановічаў нарадзілася дачка. Хроснымі Фларэнцінай Марыі сталі рэктар рымска-каталіцкай епарыяльнай семінарыі Адам Вайткевіч і Любіўка Горват, жонка мінскага губернскага маршалка Атона Горвата з Дукораў. Была яна дачкой Льва Оштарпа, жорсткага прыгонніка, якому паэт Ігнат Легаціч прысвяціў эпіграму: “Са смерцю Оштарпа ўсё інакшым стане: панове кінюць піць, пачнуць есці селяне”.

Сведкі на хросце Фларэнціны — старшыня мінскай казёнай палаты Асікрыт Ламачэўскі і Таафіля Спавіч, жонка Данііла Спавіча, знамяцімага беларускага медыка, стваральніка Таварыства мінскіх дактароў. Іх сын Уладзімір Спавіч — аўтар першага падручніка па крымінальным праве, гісторык і літаратуры крытык, якога пісьменнік Фёлар Дастаеўскі называў “караём адвакатаў”.

Не менш знамяцімым быў і жанідр Ламачэўскі, які пакунуў па сабе добрую паміць. Адзін унікалі святар выказаўся так: “Вы першы навучылі мяне павяжаць блакітны музікар, а не пахожаша яго”. Пра дачку жанідр пачуўся да спевства, што меўла распісаны вузел змовы, “якія напярэжкі жыццю манарха”. Далучыўся да справы Ламачэўскага выратавала ад смерці і катаргі мюіка ні ў чым не вінаватых людзей (гл. “Запіскі жанідрова”, 1872).

Дамінік Стэфановіч.
Мастак Часлаў Манюшка, 1836 г.

ТОЙ, ХТО ВЫВЕЎ НА ВАЛІКІ ШЛЯХ

Дамінік Стэфановіч, як правіла, згадваецца ў публікацыях як настаўнік трыяды МММ — Манюшка, Младоўскага і Марцінчык. Калі даследчыкі яшчэ сумняваюцца ў тым, якую ролю сыграў у жыцці Манюшкі Стэфановіч, дык сам кампазітар у гэтым пытанні

Будынак колішняй мінскай гімназіі, у якой мюік вучыўся Дамінік Стэфановіч

не хістаўся: “Настаўнікам фартэпіянаў былі: у вёсцы — мая маці, у Варшаве — слаўны арганіст Фрээр, у Мінску — мой бясшчэны пан Дамінік Стэфановіч. Гэты апошні, улюбёны ў сваё мастацтва, будучы здольным аідэяністам маё таёкое ж парыванне да музыкі, здолел так умела скіраваць яго ў маю кар’еру, што з таго часу музыка стала для мяне самай важнай мэтай”. Шчырае сяброўства з настаўнікам Манюшка пранёс праз усё жыццё.

пазяка міністэрства народнай асветы. Як сьвідраваў Г. Кісялёў, “гэтыя дакументы характарызауюць Стэфановіча як музычнага дзельца-энтузіаста, які са дэявічнай прапагандае музычнай культуры ў Беларусі”.

ТОЛЬКІ НАСТАЎНІК?

Менавіта як настаўніка мы і ведаем Дамініка Стэфановіча. Але вось што піша польскі музыказнаўца Мар’ян Фукс (“Польмам”, 1967): “Думаецца, што гэты сціплы правіцельны выкладчык музыкі быў тым чалавекам, дзякуючы якому Манюшка стаў кампазітарам. Менавіта пад апахокам Дамініка Стэфановіча фарміраваўся музычны густ Манюшкі. Некаторы даследчыкі мяркуюць нават, што Д.С. быў скрытым суаўтарам сабютажскага твора пяташаа істадавога Манюшкі — камедыі-оперы “Канторшчыкы”. Беларускае музыказнаўца Святлана Немагай зрабіла акрышчэ. Ёй удалося знайсці музычны твор Стэфановіча, які выдольваў яго ў ранніх беларускіх кампазітараў XIX ст. І тут паўстае пытанне, а ці быў гэты твор адзіны?”

ЗАЛАТАЯ ГОРКА

У 1874 годзе ў Парыжы выйшаў слоўнік музычных дзельцаў, у якім згадваецца, што Дамінік Стэфановіч “памёр каля 1870 года”. Сёння час закрыць гэтыя пытанне раз і назаведзі. Вось што напісана ў метрыцы мюіканта: “1870 дзеяра 2 дня скончался в городе Минске дворянин Доминик Осипов Стефанович от тифной горячки, был приобщен св. Тифом от роду 80 лет Маринского прихода, оставил жену Марию урожденную Сотие 46 лет и сыновей: Виктора 30, Станислава 27, Казимира 8, дочерей Владиславу 28 и Марию 18 лет. Тело его кс. Валцкией по законному дозволению похоронил на кладбище Золотой Горки” (у 1887 годзе на гэтых жа могілках быў пахаваны і ягоны брат Віцязт Стэфановіч).

СПРАВА АБ ВЫКЛАДАЧНІ

У 1858 годзе на Дамініка Стэфановіча ў канцэптыі прыпачыцелы Віленскай навучальнай акругі была завездзена справа “Аб бясшчэным выкладанні вучням Мінскай гімназіі нотных спелікаў...”. Гаварылася ў ёй, што Дамінік Стэфановіч ужо два гады выкладае нотныя спевы гімназістам і “пры стараным спрыянні пана Стэфановіча гімназія мае добры хор пелічых”. У 1859 годзе за станоўчы вынікі бясшчэнага навучання настаўніку была аб’яўлена

Зміцер ЮРКЕВІЧ

ВІЦЕБСКАЯ АБЛАСНАЯ ФІЛАРМОНІЯ
г. Віцебск, вул. Леніна, 69,
тэл. касы: 8 0212 368387,
сайт: vitebsk-filby

- **"Пяшчота" (6+)** — першы вясенні канцэрт актэа балалаек "Віцебскія віртуозы". 28 сакавіка ў 19.00.
- **"Андрэй Пятроў" (6+)** — новая імпрэза цыкла лекцый-канцэртаў "Ad Libitum". 30 сакавіка ў 19.00.
- **"Квіток у оперу 2" (6+)** — вечар шэдэўраў опернага мастацтва. 31 сакавіка ў 19.00.
- **"Як лялька ляля на барабане грала" (2+)** — класічная музыка для малышоў. 1 красавіка ў 11.00.
- **"Сінатра: Найлепшае" (6+)** — хіты легендарнага спевака да Міжнароднага дня джаза. 1 красавіка ў 19.00.

УНП 300149385

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Энгельса, 7,
тэл.: 8 017 3654237, 8 017 3576627,
пошта: kupalabilet@mail.ru

- Камедыя ў 2 дзеях **"Паўлінка" (12+)**. Галоўная сцэна. 25 сакавіка ў 19.00.
- Трагіфарс **"Donna sola (Жанчына адна)" (18+)**. Камерная сцэна. 26 сакавіка ў 19.00.
- Містычная легенда пра каханне ў 1 дзеі **"Чорная панна Нясвіжа" (12+)**. Галоўная сцэна. 28 сакавіка ў 19.00.
- Трагікамедыя **"Апошні атракцыён" (16+)**. Прэмера. Галоўная сцэна. 29 сакавіка ў 19.00.

УНП 100377901

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай Камуны, 1,
тэл.: 8 017 2431041 (каса),
8 017 3615493

- Балет у 2 дзеях **"Дон Кіхот" (12+)**. Прэмера. 25 сакавіка ў 18.00.
- Канцэрт **"Заўсёды ў маім сэрцы. Музыка Італіі, Іспаніі і Кубы"**. Вечары з "Серанадай". 25 сакавіка ў 18.30.
- Опера ў 2 дзеях **"Пінокія" (6+)**. 26 сакавіка ў 11.00.
- Опера ў 2 дзеях **"Вясёлы Фігаро" (12+)**. 26 сакавіка ў 18.00.
- Балет у 2 дзеях **"Лебядзінае возера" (12+)**. 28 сакавіка ў 19.00.
- Опера ў 3 дзеях **"Юген Анегін" (12+)**. 29 сакавіка ў 19.00.
- Балет у 2 дзеях **"Жызэль" (12+)**. 30 сакавіка ў 19.00.
- **Гала-канцэрт зорак Вялікага тэатра Беларусі (12+)**. Палац культуры ААТ "БЕЛАЗ", г. Жодзіна. 31 сакавіка ў 18.00.
- **"Музыка без меж" (12+)**. Да 150-годдзя Сяргея Рахманінава. 1 красавіка ў 18.00.

УНП 191081322

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2,
тэл.: 8 0212 669077 (каса)

- Казка-фантазія ў 1 дзеі **"Каля-Маля" (4+)**. 25 сакавіка ў 11.00.
- Кранальная гісторыя ў 1 дзеі **"Сунічкі для Веліканачкі" (4+)**. 26 сакавіка ў 11.00.
- Народная камедыя ў 1 дзеі **"Пятрушка" (6+)**. 26 сакавіка ў 13.00.
- Спектакль-музычная рэпетыцыя ў 2 дзеях **"Тук, тук! Хто там?" (5+)**. 1 красавіка ў 11.00.
- Зусім верагоднае здарэнне ў 2 дзеях **"Яшчэ раз пра Чырвоную Шапачку" (3+)**. 2 красавіка ў 11.00.

УНП 300001869

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20,
тэл.: 8 017 3970163
(экскурсійнае бюро)

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- Канцэрт вячэраўнаму музыцы ад навуачна-даследчай Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. 25 сакавіка ў 14.00.
- Выставачны праект **"Леанід Шаняміянін. Да 100-годдзя дня нараджэння"**. Да 2 красавіка.
- Фотавыстава **"Музыка душы — спадчына"**, прысвечаная 90-годдзю Беларускага саюза кампазітараў. Да 2 красавіка.
- Выстава адрэстаўраваных абразоў з калекцыі музея, прымаркваная да дня нараджэння мітрапаліта Філарэта, першага Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі (21 сакавіка 1935 г. — 12 студзеня 2021 г.). Да 10 красавіка.
- Выстава **"Хатынь"**. Да 80-годдзя трагедыі
- **З калекцыі музея і прыватных збораў.** Да 24 красавіка.
- **Выставачны праект "Вобраз Радзімы ў творах беларускіх мастакоў XVIII—XXI стст."** (Выставачны корпус, вул. К. Маркса, 24). Да 23 красавіка.
- **Рэспэктываная выстава "Валеры Шкарба. Ін Метоміан"**. Да 26 сакавіка.
- **Выстава "Віталь Канстанцінавіч Цвірка. Да 110-годдзя дня нараджэння"**. Да 21 мая.
- **Экспурсіі: "Сямья-сямья..." (6+), "Якога колеру зіма?" (6+), "Віды і жанры ў выяўленчым мастацтве" (6+), "Казкі Усходу" (10+), "Міфы Старажытнай Грэцыі і Рыма" (10+), "Партрэты даўня мінулых пакаленняў..." (10+), "Пляч моў каханьня" (16+), "Жаночы партрэт" (16+), "Мінск у Музеі" (16+).** Праводзіцца заўсёды.

УНП 100377771

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА 1-Й ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а,
тэл.: 8 017 3637796, 8 017 3588878

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- **Выстава "Жаночыя вобразы". Да 10 мая.**
- **Экскурсія "Шлях мастака Валенція Ваньковіча"**. Папярэдні запіс. **Праводзіцца заўсёды.**
- **Экскурсія "Сядзібы партрэт"**. Папярэдні запіс.
- **Праводзіцца заўсёды.**
- **Спектакль тэатра ценяў "Шляхіц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях. Белая сарока"**. Папярэдні запіс. **Праводзіцца заўсёды.**

УНП 100377771

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён,
тэл.: 8 017 5074468

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- **Праграма "Каляды ў музеі". Праводзіцца заўсёды.**

Працягласць — 2–2,5 гадзіны. Папярэдні запіс абавязковы.

УНП 100377771

МУЗЕЙ В. К. БЯЛЫНЦКАГА-БИРУЛІ Ў МАГІЛ'ЕВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37,
тэл.: 8 0222 650203, 8 0222 658800

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- **Выстава "Арт-сезоны з "Гекльберы", прымеркаваная да Года міру і стварэння. Да 2 красавіка.**
- **Экспазіцыя "Жаночы род". Да 28 мая.**
- **Art-lectorium "Зразумелае мастацтва". Праводзіцца заўсёды.** Падабражанай на сайце artmuseum.by альбо па тэлефонах 8 0222 650203, 8 0222 658800.

УНП 100377771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19,
тэл.: 8 01770 20602, 8 01770 20660,
8 029 5518051, 8 029 1903149

Палацовае ансамбль

- **Канцэрт "AD ROCKA DA BAROKA" (6+).** Trio Time — адзінае, віртуознае, фартэліянае трыо ў краіне! Шоў 5-х фартэліяна выступілі на сцэне Тэатральнай залы. 1 красавіка ў 15.00.
- **Часовая экспазіцыя сучасных мастацтваў Марыны Канавалавай і Алы Шкарэдзёнак "Выпадковае"**. Вялікая выставачная зала. Да 18 красавіка.
- **Выстава "Недзеерымны зварот"**. Часовая экспазіцыя аўтарскіх лялек, прысвечаных пісьменнікам і паэтам XIX—XX стагоддзяў, ад зямлі Міжнароднай гільдыі майстроў (Санкт-Пецярбург). Малая выставачная зала. Да 28 мая.
- **Выставачны праект "Перавторанія ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны"**. У экспазіцыянай зале першага пусковага комплексу.

- **Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальныя цырымоніі нясвіжскага двара"**. У складзе пастаяннай экспазіцыі.

Мерапрыемствы

- **Квэсты: "Палацывы таямніцы", "Музычная скарбінка Нясвіжскага палаца"**.
- **Віртуальныя выставы: "Перавторанія ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны"; "Нясвіж — здабытак сусветнай культуры"**, экспазіцыя Паўла Татарніківа **"Магнацкія двары і замкі Беларусі"**.
- **Тэматычныя і аглядныя экскурсіі па гісторыка-архітэктурных помніках і ландшафтных парках Нясвіжа.**

УНП 100354972

Аддзел экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

- **Г. Нясвіж, вул. Гейска, 1)**
- **Персанальная выстава твораў мастака Аліны Бароўскай "Карункі мінулага"**. Да 26 красавіка.

Ратуша
(г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3)
Пастаянныя экспазіцыі

- **"Тараское самакіраванне ў Нясвіжы ў XVIII — 1-й палове XIX стст."**.
- **"Нясвіж у міжваенны час. Людзі і падзеі"**.
- **Калекцыя гадзіннікаў XIX—XX стст. "Культура часу"**.

3 фондаў музея-запаведніка.

Мерапрыемствы

- **Квэсты: "Безаблічны артэфакт", "Карта сямі каралеўстваў", "Музейны датэктыв", "Музейнае расследаванне"**.
- **Культурныя мерапрыемствы: "Прыём у княгіні", "Дзень нараджэння ў Ратушы"** (група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў).
- **Сюжэтная ролевая развівальная праграма "Школа шпіянаў"** (група да 25 чалавек).
- **Гульні-знаёмства "Музейка аб музеі"** (група да 25 чалавек ад 4 да 7 гадоў).
- **Гульні-знаёмства "Вывукнасця"** (група да 25 чалавек).

Падабражанасці на сайце niasvizh.by.

УНП 600207920

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г. п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць,
тэл.: 8 01596 36290,
8 01596 36270

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- **Люты дзень. 29 сакавіка.** Наведвальнікам музея даецца права лютынага наведвання экспазіцыі і выставак, створаных на аснове ўласных музейных фондаў.
- **Часовая экспазіцыя "Святись, святись, великий день..."**. Великодныя паштоўкі, а таксама прадметы دکаратуўна-прыкладнага мастацтва XIX—XX стст. з фондаў устаноў культуры **"Гродзенскія дзяржаўны музей гісторыі рэлігіі"**. 3 29 сакавіка да 28 красавіка.
- **Выстава "ARMATUS. Ваенна-гістарычныя рэканструкцыі даспеку і зброі" (0+)**. Паўночны корпус. Да 31 жніўня.
- **Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.**
- **Экскурсіі з элементамі тэатрыфікацыі для дзяцей і дарослых.**
- **Экскурсія для дзяцей "Інтрыгі Купідона"**.
- **Сямейная квэст-экскурсія "Легенды і паданні Мірскага замка"**.
- **Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: "Святочная страва для князя на старадаўнім рэцэпце", "Асабліваці жаночага касцюма XVIII ст.", "Арганізацыя войска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст.", "Печы з карокавай кафлі XVI—XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў"**.

УНП 590201541

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАВНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8,
тэл.: 8 017 2030792, 8 029 1440792,
8 017 3271166

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- **3 26 сакавіка па 5 красавіка** ў дні вясновых канікулаў пройдзе тэматычная праграма для дзяцей і дарослых:
  - майстар-клас **"Пластылінавы жываніс"**, **"Орантава рукавіца"**, **"Траттаж" для дзяцей**;
  - **інтэрактыўныя заняткі па выбаце святочных паштовак, дыдактычнага гульні "Намацай прадмет"**, **віктарына "На шляху да ведаў"**;
  - **музейна-педагагічныя заняткі "Добры дзень, музей!", "Лясныя школы", "На вайну байца праводзіць"**;
  - **кінапаказ фільма "Дзючынка шукае бацьку"**;
  - **квэст-праграма "Шлях да Перамогі"**;
  - **Часовая экспазіцыя "Аляксандр Дамарын. Ачуваючы сэрцам"**. Да 85-годдзя дня нараджэння. Да 15 красавіка. Куратарская экскурсія — 31 сакавіка.
- **Выстава "Візьваленне Еўропы" ў рамках міжнароднага праекта "Тэрыторыя Перамогі"**, які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-гістарычных цэнтраў Расіі і іншых краін.
- **Анлайн-выстава "Трагедыя народаў"**.
- **Часовая экспазіцыя "У бялз на Айчыну. Дзейнасць спецгруп НКВС — НКДБ СССР — БССР на акупаванай тэрыторыі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. 1941-1944 гг."** у філіяле музея ВК "Старая мяжа".

УНП 100354972

У продаж наступілі сертыфікаты на наведванне музея з экскурсіяй і без яе. Есць абанемнты на наведванне музея і яго філіялаў: "Сямейны", "Дзіцячы", "Для дарослых і старшакласнікаў". Падабражанасці на сайце wpmuseum.by.

УНП 100354972

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47,
тэл.: 8 017 2427814,
час працы: аўтарак — нядзеля з 12.00 да 20.00

- **Выставачны праект "Штучны інтэлект: мастак ці машына?"**. Да 8 красавіка.
- **Мінск, вул. Няжаскава, 3**, тэл.: 8 017 2350331, час працы: серада — нядзеля з 12.00 да 20.00
- **Выстава "Джэзі Катлі! Вясна!"**. Да 26 сакавіка.
- **Фасадная выстава твораў з фонду НЦСМ да Міжнароднага дня жанчын**. Да 19 сакавіка.
- **Выстава "ГЛЕБА"**, прымаркваная да 115-годдзя з дня нараджэння народнага мастака А. К. Глебава. Да 30 сакавіка.

УНП 192545414

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

аказвае фізічным і юрыдычным асобам паслугі па рэстаўрацыі і кансервацыі ікон, твораў выяўленчага і دکаратуўна-прыкладнага мастацтва.

Тэлефоны: **8 017 3970163, 8 025 6677819.**

З пазнаннем размяшчэння рэкламы звяртаецца па тэлефоне 8 017 2860797 або на электронную пошту reklama@kultura-info.by.

КУЛЬТУРА

Сайт: kultura-info.by
E-mail: kim@kultura-info.by

ШТОТЛІДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА. ДЛІА ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечная ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — ДУЛІВІЧ Віктар Іванавіч.

Рэдакцыя газеты "Культура": Галоўны рэдактар — ДУЛІВІЧ Віктар Іванавіч. Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Іванавіч.

Адкажны сакратар — Галіна МАЛІНУСКАЯ.

Рэдактары аддзелаў — Віктар ПАУРЫШ, Юген РАГІН.

Аглядальнікі рэдакцыі: Югенія ГАБЕЦ, Антон РУДАК, Ганна САКАЛОВА, Ілія СВІРЫН, Юрыя ЧАРЫКЕВІЧ, Дарыя ШЭЛІКА, Эміцер ЮРКЕВІЧ, Настася ЮРКЕВІЧ.

Літаратурны рэдактар — Мацвей ЗАЙЦАЎ.

Мастацкі рэдактар — Марына ПЯРКОУСКАЯ.

Адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх.

Тэлефоны: 8 017 2860797, 8 017 3345723. Тэлефон-факс: 8 017 3345741. Бухгалтэрыя: 8 017 3345735. 8 017 2860797.

* — матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2023.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, паштартыяны звесткі (нумар, дату выдання, кім і калі выданае пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупакі не рэдакцыяна і не вяртаюцца. Мержаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.

Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

Палісцныя індэкссы: 63875, 638752, 63879. Ільготына на паўгоддзе: 63872, 638722 (зніжка 15 %). Камплекты (газета "Культура" і часопіс "Мастацтва"): 63874, 638742 (зніжка 10 %). Рознічны кошт — да 100%.

Падпісанне ў друку 24.03.2023 а 18.00. Замова № 516.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавечтва "Беларускі Дом друку"": 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1, ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Наклад 3020.